

List izhaja vsaki dan... Oglasna za 1 mm prostora... Oglasna za 1 mm prostora...

EDINOST

Uredništvo in upravnništvo: Trst (3), ulica S. Francesco d'Assisi 20... Redakcija: ulica Glavna Carducci št. 7, l. n. - Telef. št. 3276

Brezposelnost v Združenih državah

Brezposelnost je vprašanje, ki povzroča mnogo skrbi vladam skpro vseh držav. Razpasla se je po Evropi liki kužna bolezen. Kot mora leži posebno nad Anglijo, ki šteje 1.250.000 nezaposlenih industrijskih delavcev.

Ameriška javnost posveča brezposelnosti večje zanimanje, odkar se zaznamuje v Združenih državah pojemanje industrijske delavnosti. V zadnjih časih prihajajo iz Amerike poročila, ki govore o približni višini brezposelnih. Cenitve so spriče pomanjkanja vsakršnega zavarovanja proti brezposelnosti zelo pomanjkljive.

Velikanski industrijski napredek, ki so ga Združene države v zadnjih letih dosegle, je nehotе vzbujal dojem, češ Amerikancem se je posrečilo najti način, kako odpraviti dosedanje periodične gospodarske krize. K industrijskemu razvoju so deloma prispevale visoke delavske dne, ki so omogočale tekoče razpečavanje proizvodnje.

Velikanski industrijski napredek, ki so ga Združene države v zadnjih letih dosegle, je nehotе vzbujal dojem, češ Amerikancem se je posrečilo najti način, kako odpraviti dosedanje periodične gospodarske krize. K industrijskemu razvoju so deloma prispevale visoke delavske dne, ki so omogočale tekoče razpečavanje proizvodnje.

Izpodirvanje človeške delovne sile se razširja na vse panoge proizvodne industrije. Obstojta celo v poljedelstvu, kjer je produkcija napredovala za 10 odstotkov, medtem ko se je znižalo število zaposlenega delavstva za 5 odstotkov.

potreba po izvozu bo Združene države primorala k dopušcanju večjega uvoza tujih izdelkov na njihov trg, kajti trgovska politika učil, da se za daljšo dobo ne more stopnjevati izvoz brez istočasnega naraščanja uvoza. Gospodarski položaj Amerike bo že v bližnji bodočnosti prislil mogotce iz washingtonske bele hiše, da odnehajo od dosedanje restriktivne carinske politike.

Kako je z Nobilejem in tovariši

Pripravljanje rešilnih ekspedicij

Boj «Italije» z viharjem - Ladnja zrakoplova se je odtrgala, tako da je posadka ločena v dve skupini - Upanja in skrbi glede usode druge skupine - Pomožne ekspedicije Italijanske, ruske, norveške in švedske vlade

Boj drznih raziskovalcev v viharjem

Dva lahko ranjena v Nobilejev skupini

RIM, 11. Usoda Italijanske polarne ekspedicije je končno ali skoro pojasnjena. Dne 25. maja, ko se je zrakoplov «Italia» nahajal v neposredni bližini otoka Moffena, je nenadoma izbruhnil silen vihar, ki je potisnil ladjo proti vzhodu. «Italia», ki je bila že prej močno obtežena z ledeno skorjo, ki se je bila napravila na površini, se nenadoma ni mogla več posluževati lastnih gonilnih sredstev in prepuščena je bila usodi vetrov. Ladnja zrakoplova, ki je bila že itak poškodovana, se je odtrgala in padla na ledeni kopek, medtem ko je ostal del zrakoplova odletel neznan kam. V hipu nezgode so se v ladji nahajali Nobile in osmero drugih oseb posadke. V truplu zrakoplova pa je ostalo sedem oseb. Pri padcu sta se dve osebi lahko ranili, medtem ko je ostala posadka izšla iz nevarne nepoškodovana. Komaj se je Nobile zamogel prepričati o resnosti položaja, je ukazal odrediti trem osebam s smučmi proti kopnem v smeri Severnega rtiča na Severovzhodni zemlji, ker je Nobile po pravici domneval, da se bo rešilna akcija vršila v bližini severne obale Svalbardskega otočja. Med tem časom je Biagi, radiotelegrafist ekspedicije, skušal popraviti zaslon oddajno radiopostajo, ki se je morala pri padcu poškodovati, kar se mu je posrečilo šele v zadnjih dneh. Na tak način se je vsa posadka razdelila na tri skupine. Prva broječa troje oseb, ki je na poti proti Severnemu rtiču. O njej ni nikakih vesti, vendar ni gojiti nikakih skrbi, ker je dobro preiskrbljena z orožjem in je poleg tega sestavljena iz oseb, ki so bile najbolj primerne za tako hojo po ledenih. Druga, ki ji načeljuje Nobile, se nahaja na prostoru nezgode, to je v bližini otoka Foyen. Kakor je mogoče doznati iz brezžičnih brzojavk, katere je prejela postaja na ladji «Città di Milano», ima ta posadka živeža za 50 dni. V splošnem je v dobrem fizičnem stanju; kar nujno potrebuje, so le obuvala in lečila za oba ranjena. Ledovje na katerem se posadka nahaja, se polagoma pomika proti severozapadu, kar bo brez dvoma zelo olajšalo rešilno akcijo. Edino, za kar obstaja še skrbi, je tretja posadka, ki je ostala na zrakoplovu. Nobile trdi, da je zrakoplov letel še kakih 30 kilometrov proti vzhodu in je nato moral pristati radi pomanjkanja plina. Ne-prijetno je le to, da tvorijo to posadko edino take osebe, ki so bile na take nevarne najmanj pripravljene, natančneje povedano, oba znanstvenika, novinar in motoristi.

Pomožne ekspedicije za rešitev raziskovalcev

RIM, 11. Štiri, podtajnik mornarice, je imel sinoči daljši pogovor s Sillinom, vojaškim izvedencem sovjetskega poslanstva v Rimu, v svrhu skupnega sodelovanja Italijanske in sovjetske vlade pri reševanju posadke zrakoplova «Italia». Tekom tega razgovora je bilo sklenjeno, da se napoti ruska ekspedicija, ki je že odplula iz Arhangelska, proti Veliki Svalbaridi, da se tam preskrbi s premo-gom in nato odpluje proti kraju nesreče. Računa se, da bo v štirih dneh ekspedicija ob tečajnem ledovju in da bo lahko takoj začela z raziskovanjem.

«Velika polarna drama»

Komentarji rimskih listov

RIM, 11. Razumljivo je, da posvečajo tudi današnji rimski listi svojo pozornost in svoje prve strani usodi ekspedicije generala Nobileja, ki zadobiva s poročili agencije «Stefani» vedno bolj jasno obliko. Pred poročili priobčujeta «Giornale d'Italia» in «Tribuna» kratka uvodnika, v katerih priporočata svojim čitateljem vedno znova potrpežljivost in zaupanje. Usoda «Italije», pravi «Giornale d'Italia», zadobiva s poslednjimi poročili vedno bolj zanimiv in tragičen značaj; ki rešilna akcija. Edino, za kar obstaja še skrbi, je tretja posadka, ki je ostala na zrakoplovu. Nobile trdi, da je zrakoplov letel še kakih 30 kilometrov proti vzhodu in je nato moral pristati radi pomanjkanja plina. Ne-prijetno je le to, da tvorijo to posadko edino take osebe, ki so bile na take nevarne najmanj pripravljene, natančneje povedano, oba znanstvenika, novinar in motoristi.

Delovanje posebnega tribunala

Proces proti komunistom iz Romagna

RIM, 11. Posebni tribunal za zaščito države je sodil danes 7 komunistov iz Romagna, ki so bili obtoženi zarote proti državi in oblasti in prevratne propagande. Se tekom dneva so bili zaslišani obtoženci in nekatere priče; spregovorili so državni pravdnik in zagovorniki, nato pa je bila po daljšem posvetovanju sodnega dvora ob 22.30 proglašena razsodba. Obsojeni so bili: Peter Giraldi na 2 leti in 6 mesecev; Pavel Carroli in Hermenegild Montevelli, vsak na 2 leti; Emil

Razširjevalci govorice o tetoviranju šolskih otrok pred konfinačijsko komisijo

ROVIGO, 11. V zvezi z uradnim poročilom glede govorice o tetoviranju otrok, ki so se razširile po Benečiji, so orožniki tukaj aretirali težaka Josipa Priolo iz Cavazzana, ki je kljub temu, da je župnik v cerkvi predičal zadevno brzojavko roviškega prefekta, še nadalje vztrajal pri teh govoricah, ter nekoga Antona Martinelli in Danteja Ribertija iz Lendinara, ki sta s svoje strani istotako razširjala te govorice. Še večeraj se je sestala pokrajinska sodna komisija, ki je zvečer obsodila Priolo na konfina-cijo za dobo 3 let, Martinelli je bil posvarjen, Riberti je bil pa odposlan v umobolnico, kjer se je že večkrat nahajal, ker je razširjal slične razburiljive vesti. Vsi trije bodo kasneje izročeni es sodišču radi razširjevanja lažnjivih in razburiljivih govorice.

Delovanje posebnega tribunala

Proces proti komunistom iz Romagna

RIM, 11. Posebni tribunal za zaščito države je sodil danes 7 komunistov iz Romagna, ki so bili obtoženi zarote proti državi in oblasti in prevratne propagande. Se tekom dneva so bili zaslišani obtoženci in nekatere priče; spregovorili so državni pravdnik in zagovorniki, nato pa je bila po daljšem posvetovanju sodnega dvora ob 22.30 proglašena razsodba. Obsojeni so bili: Peter Giraldi na 2 leti in 6 mesecev; Pavel Carroli in Hermenegild Montevelli, vsak na 2 leti; Emil

Proces proti Beli Kuni se bo pričel drugi teden

DUNAJ, 11. Državno pravdnništvo je predložilo sodišču obtožnico Bele Kuna in drugih komunistov, ki so bili v zvezi z njimi aretirani. Madžarski komunistični voditelj je obtožen, da je ustanovil tajno organizacijo, da je bil v zvezi s tajnimi organizacijami v inozemstvu in da je nastopal v Avstriji pod tujim imenom. Proces proti njemu in njegovim pajdašem se bo pričel pred dunajskim sodiščem tekom prihodnjega tedna.

Železniška katastrofa na Bavarskem

23 človeških žrtev, preko 100 potnikov ranjenih

NÜRNBERG, 10. Preteklo noč se je pripetila v bližini postaje Siegelstorf težka železniška nesreča. Brzovlak Monakovo-Kolin je iz doslej še nepojasnjenih razlogov skočil iz tira. Vlak je v tistem hipu drvel z brzino 80 km na uro. Veliki in težki stroj se je prekopicnil. Vozovi so se zariili drug v drugega. Spalni voz je naravnost odletel preko drugih in se poveznil preko stroja. Stene petega voza so se razletele in razbile kot steklo. Neki veliki zaboj je odletel iz prtljajnega voza še za celih 80 m v prvotni smeri vlaka. 15 oseb je bilo na mestu ubitih, preko 100 pa ranjenih. V naslednjih urah je podleglo ranam še 8 potnikov. Brzovlak je v popolnem redu in pravočasno — ob 1.45 ponoči — prispel v Nürnberg in je od tod tudi do minute natančno po urniku odbrzel. Pogled na mesto nesreče je grozen. Dasi je iz Nürnberga takoj odhitela pomoč, ki je rešila, kar je bilo rešiti mogoče, pričajo vendar sledovi krvi, razbiti vozovi, razrita zemlja, sploh vsa okolica o težki, preteški nesreči. Promet, ki se je medtem uravnal mimo Nürnberga preko postaje Arnstbach, bo kmalu spet vzpostavljen.

Proces proti Beli Kuni se bo pričel drugi teden

DUNAJ, 11. Državno pravdnništvo je predložilo sodišču obtožnico Bele Kuna in drugih komunistov, ki so bili v zvezi z njimi aretirani. Madžarski komunistični voditelj je obtožen, da je ustanovil tajno organizacijo, da je bil v zvezi s tajnimi organizacijami v inozemstvu in da je nastopal v Avstriji pod tujim imenom. Proces proti njemu in njegovim pajdašem se bo pričel pred dunajskim sodiščem tekom prihodnjega tedna.

Železniška katastrofa na Bavarskem

23 človeških žrtev, preko 100 potnikov ranjenih

NÜRNBERG, 10. Preteklo noč se je pripetila v bližini postaje Siegelstorf težka železniška nesreča. Brzovlak Monakovo-Kolin je iz doslej še nepojasnjenih razlogov skočil iz tira. Vlak je v tistem hipu drvel z brzino 80 km na uro. Veliki in težki stroj se je prekopicnil. Vozovi so se zariili drug v drugega. Spalni voz je naravnost odletel preko drugih in se poveznil preko stroja. Stene petega voza so se razletele in razbile kot steklo. Neki veliki zaboj je odletel iz prtljajnega voza še za celih 80 m v prvotni smeri vlaka. 15 oseb je bilo na mestu ubitih, preko 100 pa ranjenih. V naslednjih urah je podleglo ranam še 8 potnikov. Brzovlak je v popolnem redu in pravočasno — ob 1.45 ponoči — prispel v Nürnberg in je od tod tudi do minute natančno po urniku odbrzel. Pogled na mesto nesreče je grozen. Dasi je iz Nürnberga takoj odhitela pomoč, ki je rešila, kar je bilo rešiti mogoče, pričajo vendar sledovi krvi, razbiti vozovi, razrita zemlja, sploh vsa okolica o težki, preteški nesreči. Promet, ki se je medtem uravnal mimo Nürnberga preko postaje Arnstbach, bo kmalu spet vzpostavljen.

Proces proti komunistom iz Romagna

RIM, 11. Posebni tribunal za zaščito države je sodil danes 7 komunistov iz Romagna, ki so bili obtoženi zarote proti državi in oblasti in prevratne propagande. Se tekom dneva so bili zaslišani obtoženci in nekatere priče; spregovorili so državni pravdnik in zagovorniki, nato pa je bila po daljšem posvetovanju sodnega dvora ob 22.30 proglašena razsodba. Obsojeni so bili: Peter Giraldi na 2 leti in 6 mesecev; Pavel Carroli in Hermenegild Montevelli, vsak na 2 leti; Emil

Proces proti komunistom iz Romagna

RIM, 11. Posebni tribunal za zaščito države je sodil danes 7 komunistov iz Romagna, ki so bili obtoženi zarote proti državi in oblasti in prevratne propagande. Se tekom dneva so bili zaslišani obtoženci in nekatere priče; spregovorili so državni pravdnik in zagovorniki, nato pa je bila po daljšem posvetovanju sodnega dvora ob 22.30 proglašena razsodba. Obsojeni so bili: Peter Giraldi na 2 leti in 6 mesecev; Pavel Carroli in Hermenegild Montevelli, vsak na 2 leti; Emil

Ponovni bombni atentati proti predstavnikom Italijanske vlade v Argentini

BUENOS AIRES, 11. Javno mnenje se od poslednjih protifašistovskih atentatov še ni prav docela pomirilo, ko so došla iz bližnjega mesteca Zarate poročila o novih bombnih atentatih. Včeraj zjutraj je eksplodiralo tam več bomb, ki pa k sreči niso zahtevale nikakih človeških žrtev. Tem večja pa je materialna škoda. Zelo poškodovani so bili uradni prostori italijanskega konzularnega agenta De Michelisa in dr. Miguela Berecera. Neki tukajšnji list je prinesel poročilo o izjavah, ki jih je dal De Michelis njegovemu poročevalcu. De Michelis je rekel, da gre gotovo za protifašistovski atentat. Dasi je on predstavitelj fašistovske vlade, aktivno ne posega v politično življenje. Spričo tega prevladuje kljub njegovi izjavi, da je bil atentat protifašistovski, mnenje, da je bil izvršen atentat proti njemu iz službenih ozirov. Dr. Berecera pa je velik razširjevalec fašistovskih idej. Pri preiskavi drobcev poedinih bomb so izvedenci ugotovili, da so bombo vsebovale velike količine razstrelnih snovi in da so bile mojstrsko izdelane. Proti povzročiteljem atentatov je bila uvedena stroga preiskava. Več osumljenih ljudi je bilo aretiranih.

Knez Potenziani sprejet v avdi-jenci pri angleškem kralju Juriju

LONDON, 11. Knezu Spada-Potenzianiju in njegovi soprogi je priredila londonska občina velike svečanosti. Danes dopoldne ju je pa sprejel angleški kralj Jurij v posebni avdienci v kraljevski palači Buckingham. Proces proti Beli Kuni se bo pričel drugi teden

Proces proti Beli Kuni se bo pričel drugi teden

DUNAJ, 11. Državno pravdnništvo je predložilo sodišču obtožnico Bele Kuna in drugih komunistov, ki so bili v zvezi z njimi aretirani. Madžarski komunistični voditelj je obtožen, da je ustanovil tajno organizacijo, da je bil v zvezi s tajnimi organizacijami v inozemstvu in da je nastopal v Avstriji pod tujim imenom. Proces proti njemu in njegovim pajdašem se bo pričel pred dunajskim sodiščem tekom prihodnjega tedna.

Železniška katastrofa na Bavarskem

23 človeških žrtev, preko 100 potnikov ranjenih

NÜRNBERG, 10. Preteklo noč se je pripetila v bližini postaje Siegelstorf težka železniška nesreča. Brzovlak Monakovo-Kolin je iz doslej še nepojasnjenih razlogov skočil iz tira. Vlak je v tistem hipu drvel z brzino 80 km na uro. Veliki in težki stroj se je prekopicnil. Vozovi so se zariili drug v drugega. Spalni voz je naravnost odletel preko drugih in se poveznil preko stroja. Stene petega voza so se razletele in razbile kot steklo. Neki veliki zaboj je odletel iz prtljajnega voza še za celih 80 m v prvotni smeri vlaka. 15 oseb je bilo na mestu ubitih, preko 100 pa ranjenih. V naslednjih urah je podleglo ranam še 8 potnikov. Brzovlak je v popolnem redu in pravočasno — ob 1.45 ponoči — prispel v Nürnberg in je od tod tudi do minute natančno po urniku odbrzel. Pogled na mesto nesreče je grozen. Dasi je iz Nürnberga takoj odhitela pomoč, ki je rešila, kar je bilo rešiti mogoče, pričajo vendar sledovi krvi, razbiti vozovi, razrita zemlja, sploh vsa okolica o težki, preteški nesreči. Promet, ki se je medtem uravnal mimo Nürnberga preko postaje Arnstbach, bo kmalu spet vzpostavljen.

Proces proti komunistom iz Romagna

RIM, 11. Posebni tribunal za zaščito države je sodil danes 7 komunistov iz Romagna, ki so bili obtoženi zarote proti državi in oblasti in prevratne propagande. Se tekom dneva so bili zaslišani obtoženci in nekatere priče; spregovorili so državni pravdnik in zagovorniki, nato pa je bila po daljšem posvetovanju sodnega dvora ob 22.30 proglašena razsodba. Obsojeni so bili: Peter Giraldi na 2 leti in 6 mesecev; Pavel Carroli in Hermenegild Montevelli, vsak na 2 leti; Emil

Proces proti komunistom iz Romagna

RIM, 11. Posebni tribunal za zaščito države je sodil danes 7 komunistov iz Romagna, ki so bili obtoženi zarote proti državi in oblasti in prevratne propagande. Se tekom dneva so bili zaslišani obtoženci in nekatere priče; spregovorili so državni pravdnik in zagovorniki, nato pa je bila po daljšem posvetovanju sodnega dvora ob 22.30 proglašena razsodba. Obsojeni so bili: Peter Giraldi na 2 leti in 6 mesecev; Pavel Carroli in Hermenegild Montevelli, vsak na 2 leti; Emil

Proces proti komunistom iz Romagna

RIM, 11. Posebni tribunal za zaščito države je sodil danes 7 komunistov iz Romagna, ki so bili obtoženi zarote proti državi in oblasti in prevratne propagande. Se tekom dneva so bili zaslišani obtoženci in nekatere priče; spregovorili so državni pravdnik in zagovorniki, nato pa je bila po daljšem posvetovanju sodnega dvora ob 22.30 proglašena razsodba. Obsojeni so bili: Peter Giraldi na 2 leti in 6 mesecev; Pavel Carroli in Hermenegild Montevelli, vsak na 2 leti; Emil

Proces proti komunistom iz Romagna

RIM, 11. Posebni tribunal za zaščito države je sodil danes 7 komunistov iz Romagna, ki so bili obtoženi zarote proti državi in oblasti in prevratne propagande. Se tekom dneva so bili zaslišani obtoženci in nekatere priče; spregovorili so državni pravdnik in zagovorniki, nato pa je bila po daljšem posvetovanju sodnega dvora ob 22.30 proglašena razsodba. Obsojeni so bili: Peter Giraldi na 2 leti in 6 mesecev; Pavel Carroli in Hermenegild Montevelli, vsak na 2 leti; Emil

Pesnik Oton Župančič

bo zastopal Jugoslavijo na kongresih književnikov v Londonu in Oslu

BEOGRAD, 11. Ministrski svet se je sestel dopoldne h kratki seji, na kateri je sklenil, da bo skupščina odslej zasedala po dvakrat na dan. Razpravljaj je tudi o tem, kako bi se tudi sicer omogočilo redno delovanje narodne skupščine in strla obstrukcija opozicije. Popoldne se je vršila druga seja, ki je bila posvečena predvsem resortnim vprašanjem. Sklenjeno je bilo, da bo na kongresih književnikov v Londonu in Oslu zastopal slovenski pesnik Oton Župančič.

Bivši jugoslovanski minister obtožen pred narodno skupščino

BEOGRAD, 11. Narodna skupščina je imela danes dve seji, dopoldne in popoldne. Dopoldanska se je pričela ob 10. uri. Takoj po prečitani zapisnika se je vnela dolga debata o zapisnikih zadnjih dveh sej, ker je opozicija zatrjevala, da sta bila zapisnika sestavljena posebno glede nastopa orožnikov na poslednji seji enostransko. Opoldne se je debata o zapisniku zaključila s tem, da je vladna večina zadevne zahteve opozicije zavrnila in zapisnika odobrila. Sledila je razprava o obtožbi proti bivšemu ministru pravde dr. Subotiću. K tej razpravi je priloženih 49 govornikov. Danes so govorili dopoldne dr. Drljevič, popoldne pa dr. Maček in dr. Kostić. Bivši min. dr. Subotić je v glavnem obtožen, da je ministerstvo pravde pod njegovim vodstvom delovalo nerodno in da je v njem zavladalo strankarstvo. Trgovinska pogajanja med Jugoslavijo in Avstrijo se bodo nadaljevala na Dunaju

Trgovinska pogajanja med Jugoslavijo in Avstrijo se bodo nadaljevala na Dunaju

BEOGRAD, 11. Jugoslovanska in avstrijska vlada sta se sporazumeli, da se bodo pogajanja za revizijo trgovinske pogodbe nadaljevala 16. junija na Dunaju. Ugleđen francoski novinar v Zagrebu

Ugleđen francoski novinar v Zagrebu

ZAGREB, 11. Nocoj ob 20. uri je prispel v Zagreb politični sodruženik pariškega «Matin»-a Sauerveima, ki je potoval po Jugoslaviji v spremstvu uradnika informacijskega urada zunanje-ga ministristva. Petdesetletnica Stjepana Radića

Petdesetletnica Stjepana Radića

ZAGREB, 11. Stjepan Radić je slavil danes svoj 50 rojstni dan. V Zagreb so prišle deputacije strankinih organizacij, da mu častitajo. Radić je sprejel deputacije v Seljačkem domu ter se jim je zahvalil z daljšim nagovorom. Slovaška ljudska stranka bo izstopila iz čehoslovaške vladne večine?

Slovaška ljudska stranka bo izstopila iz čehoslovaške vladne večine?

BRATISLAVA, 11. «Slovak» objavlja senzacionalno vest, da bo jutri, v torek, slovaška ljudska stranka izstopila iz vladne večine ter prešla v opozicijo. Njen voditelj Hlinka je imel v nedeljo govor, v katerem je naglašal, da bo čehoslovaška vlada kmalu padla in da ji bo sledila uradniška vlada. Sporazum med Kelloggom in Briandom v zavezi pogodbe proti vojni?

Sporazum med Kelloggom in Briandom v zavezi pogodbe proti vojni?

NEW YORK, 11. Poročevalec lista «New York Times» poroča iz Washingtona, da je bil dosežen med francosko in ameriško vlado sporazum v zavezi načrta večstranske pogodbe, po kateri bi se proglasila vsakršna napadalna vojna za protizakonito. Drobne vesti

Spodbuda za samce

Kdor hoče na Francoskem kaj šteti, mora biti poslanec in vsak znamenitejši poslanec vsaj enkrat minister. Te dneve se je sklenila v Parizu zanimiva žetnina pogodba. V tej se zavezuje nevestin oče, da bo dajal svojem zetu na leto 20.000 frankov doklade. Ta vsota se zvišala na 30.000 frankov, kakor hitro postane zet poslanec, in na 50 tisoč, ko bo imenovan za ministra.

Politične beležke

Kaj zahtevajo Ukrajinci na Poljskem

Povodom razprave o proračunu v poljskem sejnju so spregovorili tudi ukrajinski poslanci dr. D. Levickij, načelnik ukrajinske narodne demokracije, voditelj ukrajinskih socialistov Zuk in ukrajinski pristaš vladnega bloka Boguslavskij. Dr. Levickij je izjavil, da se Ukrajinci bore in da se bodo vedno borili za neodvisnost Ukrajine in za združitev vseh ukrajinskih zemelj v samostojno državo. V ta namen je treba iztrgati tudi Rusiji vse ukrajinske zemlje, kajti ukrajinski narod, ki šteje 6 milijonov duš, ne more trpeti, da ga cepi neznatna rečica. Levickij je naglasil, da se njegova stranka bori za ta cilj le z legalnimi sredstvi in da neče vplivati na potek dogodkov s terorjem; ukrajinski narodni demokrati so nasprotniki komunistične internacionale in boljševiške ter vsake druge diktature. Največja zablota poljske vlade je po njegovem mnenju ta, da smatra ukrajinsko vprašanje za notranje-politično zadevo in ne za mednarodno vprašanje. Čas je, da Poljska uvidi, da zamore samo obstoj neodvisne in močne Ukrajine zavarovati ravnotežje na evropskem vzhodu in zagotoviti Poljski mirno življenje med Rusijo in Nemčijo, česar ji ne zagotavlja politična narodna demokracija, ki stremi za tem, da se Ukrajina razdeli med Poljsko in Rusijo. Levickij je prepričan, da bodo imeli Ukrajinci svojo neodvisno državo in da bo Rusija razpadla.

Voditelj ukrajinskih socialistov Zuk je izjavil, da je ukrajinski narod miroljuben, da se pa kljub temu sme boriti za neodvisnost in samopravo na svoji zemlji; tej težnji se ne bo nikoli odrekel. Teritorialna avtonomija v okviru poljske države ga nikakor ne zadovoljuje. Poslanec Boguslavskij je izjavil sledeče: «V imenu ukrajinske skupine, ki je sestavni del vladnega bloka navajam tu zgodovinsko dejstvo, da sta Ukrajina in Poljska istočasno propadli in da sta bili obe ob enem obnovljeni po svetovni vojni. Toda tragedija ukrajinskega naroda je bila, da ni znal obvarovati svoje države. Leta 1920. so Ukrajinci in Poljaki imeli edinstveno fronto proti boljševikom in bojev ob Visli so se udeležile tudi ukrajinske divizije. Po pogodbi, podpisani v Rigi, je zdrav razum zahteval, da se prilagodimo dejstvu, vendar pa se nismo odrekli svojim idealom. Podkopavanje poljske države je škodljivo ne samo za poljski narod, temveč tudi za nas. Od majskega prevrata se je marsikaj spremenilo. Prišla je na krmilo vlada maršala Pilsudskega, ki je najboljša od vseh dosedanjih poljskih vlad; zato smo vstopili v njen blok. To je edini pogoj na kateri sodelovanja s poljskim narodom in z maršalom Pilsudskim, ki ga spoštujemo in od katerega pričakujemo, da nam izpolni vse želje.»

Poljski mohamedanci

Poljska ima v svojih vzhodnih pokrajinah znatno število mohamedancev. To so ostanki tatarskih naselbin v Litvi iz časa velikega kneza Vitolda, ki je naseljeval Tatarske, ulete v raznih vojnah, ob bregovih reke Vake. Zgodovina teh litovskih Tatarov ima svoj začetek v XIV. stoletju. Tedaj je bila med Kovnom in Minskom ustanovljena njihova prva občina. Ti Tatarji so se udeležili litke pri Grumvaldu pod poveljstvom Džed-eddinoma in so se prav hrabro borili. Troki in kasneje tudi Vilna sta bili svojčas središči poljskih Tatarov. V XV. stoletju je bilo poljsko-litovskih mohamedancev okoli 40.000, v XVI. stoletju je njih število naraslo na 100.000, a sedaj jih je samo še kakih 6-7000. Prebivajo v 19 cerkvenih občinah, od katerih ima vsaka svojo džamijo, svojo svečenika in mujezina. Svečeniki vzdržuje v prvi vrsti država, ke mohamedanska vera predpiše, da mora svečenik devet desetih svojih dohodkov pri verskih obredih darovati revešim, samo eno desetino vseh darov si sme pridržati zase. Mohamedanske občine vodi mufti dr. Jakob Szykiewicz, znani orientolog v Vilni, ki je bil izvoljen leta 1925. Ena mohamedanska občina obstoja celo v Varšavi. Poljski Tatarji, ki so bili sicer hrabri bojniki, se niso znali upirati potujčenju; kmalu so se vsi popolnili ter

večinoma vsi sprejeli katoliško vero in poljska imena. Udeleževali so se v vseh poljskih ustanovah in še danes so med njimi nekateri ugledni državljani

poljske republike, kakor na primer senatorja Ahmetović in Murza-Murzić, ki sta organizirala pravosodstvo v vzhodnih pokrajinah Poljske.

DNEVNE VESTI

Zbiranje prispevkov

Prefekt comm. Fornaciari je razposlal potoštam pokrajine in nekaterim drugim ustanovam okrožnico načelnika vlade od 26. maja t. l., ki vsebuje razne določbe glede zbiranja prispevkov.

Okrožnica se glasi: Čl. 157 zakona o javni varnosti (enotna zbirka od 6. nov. 1926 števil. 1848) določa, da se brez dovoljenja oblasti javne varnosti ne smejo zbirati prispevki nobene vrste, in to tudi ne potom tiska ali nabiralnih pol. Nadalje določa čl. 8. istega zakona, da se mora oni, ki je prejel takšno policijsko pooblastilo, ravnati po predpisih, katere mu določi oblast v interesu javnosti.

Odrejam zato, da se sleherni pooblastilo za zbiranje fondov potom zbirki ali prispevkov kakršnekolik narave, za uživanje dobičkov od veselice in drugih prireditvev, vedno izrecno podredi obveznosti, da se morajo prekrediti predložiti obračuni o nabranih prispevkih in o izplačanih podporah, pospremljeni s potrebnimi dokazili. Če je obracun točen, bo prefekt poskrbel, da se objavi v kakšnem listu pokrajine; če se pa izkažejo nerednosti, bo prefekt zaslil pridzede ter ukrenil potrebne mere in poslal spise sodni oblasti, če obstoja sum, da je bila izvršena seplearija ali kakšen drug zločin.

Če se prispevki v kakršenkoli namen zbirajo s prošnjami za podpore, naslovljenimi na javna bitja, ne da bi ta prošnja odgovarjala kakšni pogodbeni ali zakonski določbi, ne bodo smela javna bitja dati nobenega prispevka in nobene podpore, če niso zbiratelji izrecno obvezani, predložiti prefektu račune, kakor je zgoraj določeno. In ko se ta obveznost ne bo spoštovala, bo prefekt interveniral glasom čl. 2 zakona o javni varnosti, upoštevajoč, da čuvanje reda, o katerem govori navedeni člen, ne pomeni samo čuvanje javnega reda v ožjem pomeni besede, marveč obrambo vseh gospodarskih in civilnih nacionalnih uredb; in med pogoji za nacionalni red je največje važnosti čuvanje javnega zaupanja, ki se ne sme v nobenem slučaju izrabljati ali omajati.

Končno izraža načelnik vlade v svoji okrožnici prepričanje, da bodo prefekti vestno sodelovali za dosego zgoraj določenih ciljev.

Povratak sen. Pitacea

Včeraj predpoldne se je povrnil v Trst potoštam sen. Pitacea. Bil je, kakor znano, v Torinu, kjer si je ogledal tamošnji semenj skupno z drugimi potoštati vseh glavnih mest pokrajine.

ODPRETJE JAVNIH MORSKIH KOPALIŠČ

Občinski urad sporoča, da se bodo javna morská kopališča (barokovljansko, ono pri svetilniku in kopališče pri Sv. Soboti) odprla v četrtek, 14. t. m. Kopališča bodo odprta od 6. do 20. ure v mesecih juniju, juliju in avgustu, od 7. do 19. pa v septembru.

Kopališče pri svetilniku bo na razpolago tržaški vojaški posadki v ponedeljek, sredah in sobotah od 14. do 16.30.

14. junija se bo odprlo tudi kopališče pri Sv. Andreju, med novo prosto luko in Lloydom, za enkrat z naslednjim urnikom: za moške vsak dan, tudi ob nedeljah in praznikih, od 6. do 9. in od 17. do 20. ure; za ženske in otroke vsako sredo od 9. do 17., v drugih delavnih dneh od 9. do 14., v nedeljah pa od 13. do 17.

Kopališča pri Sv. Andreju se bodo posluževali: 1) reveži, za katere skrbi ubožna kongregacija, vsako nedeljo od 9. do 13; 2) tržaška vojaška posadka vsako sredo in vsak petek od 14. do 17; 3) deklice sirotišnice sv. Jožefa vsak ponedeljek, petek in vsako soboto od 14. do 17. ure.

ZA ZOBOTEHNIKE

V zvezi s prejšnjimi naznanili glede usposobitvenih izpitov za izvrševanje zobotehniškega poklica opozarja tukajšnja prefektura ponovno vse prizadete, da je treba, glasom 2. člena pravilnika, nasloviti prošnje za pristupitev k izpitu na rektorja kr. univerze v Padovi. Prošnje, opremljene s potrebnimi listinami, mora prejeti tajništvo univerze najkasneje do 15. junija, ker se tajništvo ne bo oziralo več na one prošnje, ki bi došle po določenem dnevu.

Malezljiva bolezní v našem mestu

V tednu od 3. do 9. junija 1926 so bili v našem mestu sledeči slučaj nalezljivih bolezni: davica 4, škriaticca 6, trebušni legar 3, krvava griža 26.

Iz tržaškega življenja

Vinjen razgrajel težko ranil mladeniča

Gostilna «S. Lucia» v istoimenski ulici je bila smotni pozorišče krvavega dogodka. Okoli 19.30 je vstopil v gostilno, katere je lastnica Julija Tamplenizza por. Puntar, še mlad, po delavsko oblečen moški, ki je bil videti precej vinjen; sedel je k neki mizi ter si naročil pijačo. Pa pretelo je komaj nekaj minut, ko je prišel iz neznanega vstopil začel zmerjati tri goste, ki so sedeli pri bližnji mizi. Naposled je pristopil k omezu od njih ter mu prisilil klofuto. Napadeni gost mu je vrnil mlo za drago; lopnil ga je s pestjo tako krepko po obrazu, da se je razgrajču poodčila kri iz nosa.

Ker so takoj priskočili drugi gostje, ki so ločili nasprotnika, se preprič ni nadaljeval. Moški, ki je delal zrago, je takoj po incidentu zapustil gostilno, toda čez kakih 5 minut se je vrnil oborožen z nožem, s katerim je začel groziti vsem navzočnim, celo gostilničarki, ki ga je skušala zlepa odpraviti. Tedaj je stopil v gostilno 20-letni mestni stražnik Iv. Tamplenizza, brat gostilničarke, stanujoč pri Sv. Alojziju-Chiadi no št. 588; bil je prost službe in je prišel obiskat sestro. Zapazivši, kaj se godi, je mladenič pogumno stopil proti razgrajču, da bi ga razorožil. Toda nasilnež se mu je postavil po robu in ga po kratki a srditi borbi zabodel z nožem v levo stegno; sunil ga je s takšno silo da mu je prebodel stegno skozi in skozi. Dočim se je nesrečni Tamplenizza zgudil na tla ves krvav, je napadalec skušal zbežati. Toda to namero so mu preprečili orožniki, ki jih je bil nekdo poklical na pomoč in so haš tedaj prihitali na lice mesta. Pa nasilnež se ni dal zlepa aretirati; upiral se je na vse kriplje in orožniki so se morali dolgo ruvati z njim, preden so ga ukrotili in zvezali.

Medtem je bila obveščena o dogodku rešilna postaja odkoder je prihital na lice mesta zdravnik, ki je podal ranjenemu Tamplenizzi prvo pomoč, nakar je bil mladenič prepeljan v mestno bolnišnico, kjer je bil sprejet v kirurški oddelku. Zdraviti se bo moral približno mesec dni.

Huda nezgoda mladega delavca

Včeraj popoldne okoli 16.30 se je pripetila v ulici Mazzini huda nesreča, ki bi bila skoro zahtevala človeško žrtve. Ob tistem času se je premikal po omenjeni ulici dvovprežen tovorni voz s košem, ki ga je vodil 28-letni voznik Karel Janez, stanujoč v ulici Palladio št. 4; v košu so stali štirje težaki, med njimi 19-letni Ivan Sponza, stanujoč v ulici S. Sergio; vračali so se iz proste luke V. E. III, kjer so se razložili več stotov železnine. Ko je voz dospel v bližino ulice S. Spiridione, je radi kotanje v tlaku tako močno odskočil in se nagnil, da se je koš prevrnil. Pri tem je Sponza padel tako nesrečno, da je zadobil hude poškodbe po glavi in si pretresel možgane. Njegovi tovariši, ki so vsi ostali nepoškodovani, so ga s pomočjo mimoidočih takoj potegnili izpod koša ter ga položili v neki avtomobil, ki je slučajno privozil tam mimo; z njim je bil nesrečni fant prepeljan v mestno bolnišnico, kjer so ga sprejeli v nevarnem stanju v kirurški oddelku.

Nezgodá pri delu

Včeraj popoldne okoli 15. ure je več težakov, med katerimi je bil tudi 48-letni Humbert Mosettig, stanujoč v ulici Lodole št. 13, razkladalo vreče v voza, ki je stal na pomolu pred parnikom «Narva». Zdalji sta korja, vprežena k vozu, nekoliko potegnili, voz je odskočil in sklad vreč se je zrušil ter pokopal pod seboj Mosettiga, ki je pri tem zadobil hude poškodbe po obrazu, zlasti po nosu. Na lice mesta je bil poklican zdravnik rešilne postaje, ki je dal ponesrečenca prepeljati v mestno bolnišnico, kjer pa mož ni maral ostati. Zato je bil po zdravniški pomoči prepuščen domači negi. Zdraviti se bo moral najmanj 2 tedna.

Kar s celo vrečo tobaka je hotel zbežati

Tobakarnar Jernej Kralj, biva joč v Trebčah, je pretelo soboto kupil v tukajšnjem skladišču tobaka večjo količino cigaret smotik in tobaka za svojo tobakarno; blago naložil v vrečo ter se napotil proti domu. Pred skladiščem je naletel na mladeniča, ki se mu je ponudil, da mu za majhno plačilo poneso vrečo v Trebče. Kralj je bil zadovoljen s ponudbo in je izročil dragoceno tovar mladeniču, kar se kmalu potem začel bežati, kar so ga nesle noga. — Kralj se je spustil za njim, vpijoč

na vse grlo za tatov. Vpije je pribežalo dva policijska agenta, ki sta se pridružil Kralju pri nasledovnja begu. Ko je ta zapeznil, da so mu nasledovalci za petami, je odvrnil vrečo, mened, da bo prazen lažje ubežal. Pa se mu ni posrežilo; agenta sta ga kmalu dohitela in ga povabila na kvesturo, kjer se je pričel iskati za 22-letnega brezposelnega delavca Frana Carpagna, stnujočega v ul. Saponi. Po zaslišanju je bil odvzeten v zapor v ulici Coronio.

Tržaška porota

Govora braniteljev v obravnavi proti Zeleju in tovaršema

Včeraj je v nadaljevanju obravnave proti Petru Zeleju, Silvestru Smerduju in Ivanu Kogejju, obtoženim soudeležbe pri roparskem napadu na obratovalni urad železniške postaje v Prestranku, povzel besedo odvetnik dr. Pompej Robba, ki brani Zeleja in Smerduja.

Na sobotni popoldanski obravnavi je imel dolg obrambni govor odv. Zennaro, ki brani obtožena Kogejja. Naglašal je, da ni nobenega dokaza, po katerem bi bilo mogoče sklepati, da je tudi Kogej kriv. Nesej je sicer zaborj nabojev po Vilharjevem naročilu v njegovo hišo, ni pa vedel, komu tja naboji služiti. Tudi se je to zgodilo cel mesec ali celo poldrugi mesec prej, nego se je izvršil roparski napad. Zato je treba tudi sklepati, da naboji niso bili namenjeni za izvedbo zločinškega načrta, ki se takrat še sploh ni bil porodil v Molkovih in Vilharjevih možganih. Saj je Samsa pred ljubljanskimi porotniki sam priznal, da je bil načrt napravljen v zadnjem hipu. Kogej bi bil morda kriv, če bi bil zločin politične narave. To pa ni bil, saj so si roparji takoj po izvršenem napadu porazdelili plen in je tako izvršeno mnenje nekaterih, da je bil denar namenjen za blagajno «Orjuna». Pa tudi ko bi bil zločin politične narave, ni mogoče trditi, da je bil Kogej soudeležben, saj se ni pečal s politiko, bil je človek mirnega značaja in kot dober državljan pokoren zakonom. Porotniki naj pri pravoreku vse to upoštevajo.

Včeraj pa je govoril odv. Robba. Ze v začetku govora mu je tekom jutranjega zasedanja začel metati medklice državni pravdnik in tudi zastopnik civilne stranke ga je večkrat prekinil z medklicami. Zagovornik je prosil obtoževalce, naj ga ne motijo, kajti poleg težavnih naloge, ki si je je nadel z brambo obtožencev se ne počuti tudi baš dobro. Toda medklice le niso odnehali, navzlic mirjenju predsednika. Prišlo je do noštetov malih incidentov, lahke narave, ki so naposled dovedli zagovornika, do tega, da je obmolnil, oziroma prosil predsednika, naj prenese zasedanje na popoldan, ko se bo, kakor upa, bolje počutil.

Predsednik je upošteval željo odvetnika Robbe in odgodil obravnavo. Ob štirih popoldne je odvetnik dr. Robba začel znova svoj govor, ki je bil takrat sprejet dokaj mirno s strani zastopnikov tožbe. Opustil je vsak uvod in se spustil koj na ocenjevanje procesnih tabel, iz katerih je črpal podlago svojih obrambnih tezi. Vse njegov govor je stremel za tem, da dokaže, da sloni obravnava le na sumnjčenjih, ki nimajo dovolj opore, da bi mogli privedi do pravoreke krivde. Kritiziral je v dovoljeni obliki postopanje preiskovalne oblasti, ki je mestoma popolnoma ignorirala določbe sodne procedure in tako ustvarila kočljiv položaj vsem obtožencem. Govornik odgovarja državnemu pravdniku z vprašanjem, zakaj je on v svojem govoru nanizal na nit tožbe porotnikom le dejstva, ki zamorejo ustvariti mnenje o krivdi obeh nesrečnejev, ki so v kletki, dočim se je skrbno izognil vsemu, kar kritično nedolžnosti obtoženih. Kar so obtoženci sami priznali, je resnica, in radi tistega nimajo odgovarjati nikomur. Državni pravdnik je govoril o priznanju. Kakšno priznanje? Zele je vedel za Vilharjeve namene, ni pa mogel vedeti, ali niso to samo fantazije tega človeka; Smerdu je posodil kolo in pelegrino — kaj pomeni to, ko se vendar prave povedale, da je Smerdu že nešteto krat posodil kolo in razne dele obleke tudi drugim osebam.

To je vse, kar sta obtožena priznala. Kdo zamore dokazati, da sta obtožena vedela, da s svojim ravnanjem škodujeta javnemu ro in važnosti bližnjega?

Tu govornik citira izpovedi redkih brambnih prič, ki so na splošno podale pomirljivo sliko moralnega mišljenja obtožencev in to je v tej obravnavi, ki ima skrajno nezanesljivo podlago, zelo merodajno.

Govornik pravi, da je zločin bi pripravil izven Prestranka, ker bi se najdržnejšim banditom ne moglo pripisati bedastoče, da bi o belem dnevu pripravili zločin tako, kakor je opisal državni pravdnik.

Kri, ki je tekla, ne more torej pasti na obtožena, katere je nesrečno slučaj spravil na zatočno klopi. Tudi kar se je političnega mišljenja v tej obravnavi, na sme v tej dvoran vplivati na porotnika. Moik in Vilhar sta morala prič s strani Pivke, že oborožena, in sta zbežala v isto stran. Pravi o Zeleju, da je dal vsa mogoča navo-

dila roparjem. «Ne vem», pravi branitelj, čem bi sanjal, ali smu v obravnavi ališal, da je bil v strahu samem Slovák, ki je pomagal napadalcem. Zdi se mi, da je dejal Samsa sam, da jim je nekdo is urada pomagal. Zele je bil v procesiji ko pa padali strati — vem o zločincah, ki so molili Mater božjo, preden so napadli kopa, češ, naj jim ona pomaga. Spada Zele med take? Je li Zele tak čmik? Ne — dokler nimate dokaza, da je tak, ga ne morete obsoditi».

Vesti z Goriškega

Goriške mestne vesti

Pričetek gradbe zaslinih letališč na Goriškem

Kot smo svojčas že poročali v «Edinosti» so oblastva zasedla na Sempasškem polju, na ajdovskem polju, na vipavskem polju in v Bovcu še precej obsežne kose ravnine, da bi se na njih zgradila zaslina letališča čisto vojaškega pomena. V tej zadevi — kot je znano — je pri oblastvih interveniral tudi poslanec dr. E. Besednjak na prošnjo ljudi, ki so s tem zelo oškodovani. Kako je izpadlo to poslančev posredovanje, smo v «Edinosti» tudi že poročali. Takrat se je tudi reklo, da smejo posestniki zaseženo polje in ozemlje še vedno izrabljati, dokler se ne prične z gradbo. V soboto pa so bili vsi posestniki na Vipavskem kot tudi drugod, na katerih polju se bo zgradilo letališče obveščeni, da morajo nemudoma, in sicer tekom pretekle sobote in nedelje, izprazniti polje in pokositi travo, ker se bo pričelo z gradbo letališč. Ljudje, ki so bili o tem obveščeni, so v soboto in nedeljo prav pridno kosili in spravljali seno in drugo, da bi vsaj nekaj pridelka prišlo pod streho. Po omenjenih krajih se te dni ničesar drugega ne govori kot o tem. Ljudje še vedno skrbil, kam naj se obrnejo, da jim bo odškodnina, oziroma najemnina izplačana. Naj na kratko posnamemo kar se tiče odškodnine, iz poročila, ki smo ga že objavili:

Od onega, kar je že zasajenega, mora plačati odškodnino goriška dežela. Istotako se odmeri odškodnina za zasedbo in razlastitev ozemlja z odtokom prefekta in se nato izplača pri deželni blagajni. Za ceno se pogajajo posestniki z deželno upravo. Ako pride do sporazuma, prefekt odlok kar podpisje in ta postane že izvršljiv. V slučaju pa, da bi se posestnik ne mogel pogoditi z deželo, se stvar prepušči rednemu sodišču, ki določi višino odškodnine. Zato se bo odškodnina brezdvomno izplačala in so posestniki v tem oziru lahko popolnoma mirni.

Po uradnih določbah bi smela kositi travo na letališču le ena sama oseba, ki bi plačevala za to deželni najemino. Za vsako drugo osebo je potrebno izrecno dovoljenje iz Padove, od tamošnjega aeronavtičnega poveljstva. Vendar pa bi s tem razlašeni kmetje trpeli ogromno škodo zlasti po Bovškem in Vipavskem, kjer se nahajajo na zasedenem ozemlju najboljši pašniki in travniki z zelo dobro krmom. Da se nekoliko odpomore temu, so oblasti dovolile, da se za košnjo in pašnjo lahko osnujejo zadruge in društva. Vsi dosedanjí lastniki bi ustanovili društvo in imenovali zastopnika, ki bi bil oblastvom odgovoren, ter si med seboj delili krmom.

Gotovo bo deželna uprava pravično razdeljevala odškodnino. Posestniki pa naj ne bodo preveč v skrbeh.

GORIŠKI IZVOZNI TRG

v nedeljo dne 10. junija in v ponedeljek dne 11. junija

Pojenjava blago, kmetje le pečkajo črešnjava drevesa. V večjih množinah prihaja blago le iz višjih leg Brd. Dozoreva tu di blago v gorenji vipavski dolini.

V nedeljo je bilo na trgu le okoli 300 kvintalov, v ponedeljek pa okoli 450 kvintalov črešenj. V nedeljo je bila cena cepljenkam vipavkam 2—2.20, v ponedeljek pa celo 2.20—2.50. Dobri četrtni pripeljani črešenj so bitrni «divjaki», ki so šli po 8.50—3.70. Povpraševanje po blagu jako živahno in prekaša na trgu razpoložljivo blago. Spet živahno povprašuje po našem blagu Duna, ki je napravil žalostno izkušnjo z drugim, manj trpečnim blagom. Poljaki tudi nadalje povprašujejo jako živahno po naših črešnjah in živgajo ceno na trgu. Vsa znamenja so tu, da bodo cene prihodnje dni napete.

Graha prihaja velika količina

na trg in se drži še nadalje 60 in 70. Na krminski trg prihaja razmeroma le malo blaga in zato so cene znatno poskočile. V nedeljo je bilo na trgu okoli 150 kvintalov, v ponedeljek pa okoli 250 kvintalov črešenj. V nedeljo so bile iste cene kot v Gorici, v ponedeljek je pa skrb za blagor potisnila cene visoko nad 2.50 do 2.80 za bele cepljenke.

«Gospod predsednik Ganes ni morem več — jutri bom končal s dvajsetih minutah. Državni pravdnik: In raplički Zagovornik: Se bo revniški govoril... Državni pravdnik: torej se im obravnava še dolgo vlekal. Zagovornik: Bramba ima vedno zadnje besedo; in tako je pravi. Danes se obravnava nadaljuje č 2. uri. Oč. Robba bo nadaljeval svoj govor.

Civilno stanje od 23. maja do 3. junija

Rodilo se je 6 dečkov in 8 deklic. Umrli so: Josip Marega, 69 l.; Lucija Brešan vd. Rosič, 76 let; Ivan Princič, 68; Josipina vd. Fon, 67; Marija vd. Venuti, 74; Antonija vd. Komavli, 73; Josip Berlot, 49; Skolastika Turus, 37; Josip Molaguti, 20; Mihael Passarelli, 20; Ana Vuga, 6; Valentin Vizintin, 58; Josip Mian, 18; Ivana Faganelli, 23; Andrej Reja, 68; Mihael Pulli, 20; Anton Marinič, 24 let. — Poročilo se je pet parov, med temi: Avgust Makuc, cestni pometlač, s Cecilijo Terčič, kmetico, in Avgust Pigej, mizar, s Pavlo Pavšič, delavko.

IZPRED SODIŠČA

Oproščeni. Včeraj sta se morala zagovarjati na tukajšnjem sodišču neki Anton Jereb in Jernej Jereb iz Straže pri Cerknem Obtožena sta bila, da sta šla čez državno mejo brez potnega lista, z tihotapno kavo, streljalo na finančne stražnike in enega ranila.

Obtožena dejanje zanikata. Ko so napravili pri nliju preiskavo, so našli večjo množino kave in žganja. Obtožena se zagovarjata, da sta kavo kupila. Državni prvdnik Miglietta je predlagal, naj sodišče obsodi obtožence na 4 mesece zopora in sicer radi skrivne žganjkuhe, glede ostalih obsojnih naj jih po oprost, ker ni dovoljnih dokazov. Po zagovornikovem govoru je sodišče izreklo oprostilno razsodbo radi pomanjkanja dokazov.

POLJUBINI

Dvoje porok. Iz znane, trdne kmečke hiše «Kocjanovci» se poročita te dni kar dva člana in sicer gđ. Zora Luznik z dobrim, poštemim domačim fantom Jožefom Lebanom. Ker je bila gđ. Zora dolgoletna, uzorna prednica Marijine družba, ji je ta poklonila spominsko darilo. Zorin brat France Luznik pa si vzame za družico gđ. Ireno Skrt iz ugledne Skrtove družine v Sv. Luciji.

Obema paroma želimo obilo lihe, zadovoljne in trajne družinske sreče!

IZ KANALA

Vrsta nesreč v naši občini. Nismo še popolnoma pozabili na nesrečo, ki se je zgodila pred štirinajstimi dnevi, že moramo poročati o celi vrsti nezgod, med temi o eni s smrtno posledico.

Ravno sedaj, ko nam toliko pri manjkuje delovnih moči, ko je potrebno, da se z podvojeno silo nadaljuje delo na poljih in košnja sena, pridejo nezgode ter nas oro pajo mladih moči.

V soboto zvečer se je vozil Pih Ivan iz Bodreža s svojim kolesom iz Anhovega, kjer je zaposlen pri cementni tovarni, ter pri tem tako nesrečno padel, da si je zlomil nogo. Telefoniral si po Zeleni križ v Gorico in medtem, ko je ta privožen v Bodrež, so že zopet prihajali zima iz sosednje vasi Loge s domačimi iz sosednje vasi Loge s poročilom, da je tam padel s hleva Zbogar Ivan, po domače «Košarjeva», ter si zlomil nogo. Takoj je šel avto Zelenega Križa ponj in ga odpeljal skupno s ponesrečenim fantom iz Bodreža v bolnišnico v Gorico.

V nedeljo sjutraj pa smo izvedeli, da sta v bližini gostilne pri Skalabonu trčila dva avtomobila tar se pri tem precej poškodovala. K sreči ni bilo hušjih posledic. Eden izmed poškodovanih avtomobilov se je vrnil v Kanal, kjer je moral biti popravljen. Nazaj grede se je pa zgodila nesreča, ki je zahtevala svojo žrtve.

Ravno se je vračala skupina žensk iz Aje ob popoldanski službe božje, ko privozi avto po cesti,

Grča se je ločila na dve strani. Toda vprav ko je imel šofer prosto pot, mu 76-letna Katerina Sterilka iz Ajbe prebršila pot. Šofer ni mogel avtomobila več ustaviti in ploga ženaka je prišla pod kolesa. Pri tem je starka zadobila hud udarec v glavo in prsa. Prostovoljni člani domače sekcije Zelenega križa so bili takoj na licu mesta, a vsaka pomoč je bila zaman. — Pol ure nato je nearečna ženaka izdihnila. Prejela je še od našega g. dekana sv. poslednje olje ter položila za umirajočo. Šofer se je takoj javil orožnikom, kjer je na razpolago sodni oblišt.

Tragičen slučaj ter obilo nezgod v zadnjih tednih so napravili globok vtis na ljudstvo.

Skoro vsaka nedelja prinese takšne nesreče s seboj. Vse vrste vozil dirjajo po naših ozkih cestah in mimo ostrih ovinkov z vse preveliko naglico.

Naše ceste niso pripravne za tako velik promet, kot je posebno sedaj ob nedeljah in praznikih. — In radi tega bi bilo nujno potrebno, da bi oblasti strogo pazile s kakšno hitrostjo da vsi ti različni ljudje vozijo. Skoro da se nam zdi čudno, če se ni že več nesreč zgodilo! Kar lasje vstajajo človeku, ko vidi, kako dirjajo včasih avtomobilisti mimo Križničevega ali Baudaževega vogala Dobro bi bilo, če bi občina ali orožniki postopali z vso strogotostjo proti krmiteljem, ki vozijo kot nori in ne znajo ceniti vrednost svojega življenja in življenja njih sočlovka.

PRAPETNO BRDO.

Obnova naše mlekarne. Dasi je šel medtem mimo nas važen socialen in gospodarski dogodek, kljub temu smo dolgo molčali o stvari. Bilo je namreč to februarja mesca, ko se je vršil v naši vasi vsakoletni redni občni zbor mlekarne zadruge. Med drugim se je na tem obnem zboru predlagal tudi načrt za zidanje novega poslopja za mlekarno. Vsi člani iz vasi in iz ožjega okoliša so odobrvali ta predlog in priznavali nujnost tega koraka ter koristno stran te zamisli, kajti bati se je bilo docela, da bi en dan ali drugi prišla pregledovalna mlekarška komisija in bi prepovedala kratkoma nadaljno poslovanje v dosedanjih prostorih naše mlekarne. Obstojala je mlekarina iz dveh hramov, vlažnih in neprimernih. Le devet članov iz Polj je stopilo takorekoč v opozicijo, protivili so se temu predlogu in sklepu večina. Izjavili so, da izstopijo in da ustanovijo svojo lastno mlekarno. Njihovim besedam so v resnici sledila dejstva. Po preteku kakih petdeset dni so res ustanovili svojo mlekarno, v zasebni hiši, v katero niso povprečno le dvanajst članov mlaka.

Mi pa smo vztrajali pri sklepu občnega zbora. Poseben odbor, ki je bil takrat izvoljen in kateremu je bila poverjena skrb za izvedbo sklepa, je takoj nabral med člani zadruge potreben les, je dal ostati ter preskrbel ostali potrebni

material za zidanje. Sicer je delo, posebno zidanje, oviral neprestan dež, toda sedaj gre pridno izpod rok in se zdi, da bo tekom junija že dogotovljena nova mlekarina.

Bredovomno je ta korak za nas velike gospodarske važnosti. S tem bodo odpravljene vsi nadaljni najemniški stroški in stroški večnih popravil prejšnjih prostorov, ki jih ni bilo nikdar konec. Poleg tega je obnova mlekarne velikega pomena v trgovskem pogledu. Znano je, da na trgu prevladuje dobro maslo in da se do dobro maslo lažje in dražje prodaja. Kakovost masla pa odvisi tuil od prostorov, v katerih se vrši izdelavanje masla. V vlažnih prostorih tudi najboljši mlekar ne more izdelati masla, ki bi imelo lepo rumeno barvo in ki ne bi imelo neprijetnega duha.

KOJSKO - NJIVICE

Opomba uredništva: Prejeli smo sledeči dopis in ga objavljamo, ker se v njem zrcali vsa ljubezen, ki jo je pokojnik g. župnik A. Leban zapustil med svojimi šupljani, kateri so uvideli njegove zasluge in jih znajo upoštevati:

Tega, kar smo bili tako zelo važeni mi Kojščanje, nimamo več. In to je lepo krkveno petje, ki je tako lepo donelo vsako nedeljo v naši cerkvi. Imeli smo zbor, ki je bil eden med prvimi v Brdih od pred časom. Udaril bom pastirja in črede se bodo razkropile, pravi sv. pismo; in tako se je tudi zgodilo z nami. Posebno v zadnjem času se je naš zbor povzpela do najlepše višine. — In glej! Ta kruta smrt nam je vzela, kakor je že znano čitateljem naših listov, blagega g. župnika Lebana, kmalu nato pa še našega marljivega organista, ki je skozi 45 let zbiral okrog sebe lep zbor, kateremu je posvečal skoro vse svoje moči. Za organistom se je izgubilo lepo petje v cerkvi, da imamo sedaj s pomočjo drugih duhovnikov le tiho miao ob nedeljah. Kljub temu bi to ne smelo biti, tako dober, tako močan zbor bi se moral sam potruditi, da bi se ob nedeljah med sv. mašo zapela kakšna pesem.

Ker imam pero v rokah, naj omenim še nekaj spominov na preblogo g. župnika A. Lebana in opišem njegovo delovanje v tem kratkem njegovem bivanju med nami. Bilo je 4. majnika lanskega leta. Zvonovi so veselo naznanjali prihod novega župnika v našo faro. Zapustil je Šturje g. A. Leban ter prišel v Kojško, kjer je bil pristrčno sprejet od svojih bodočih faranov. Že prvo nedeljo, ko je stopil na prižnico, smo farani videli v njem moša, kakoršnega ni še imela naša fara. In res: rajni naš g. župnik ni spal, ni počival, hitro se je poprijel dela. Ne dajo se popisati vse njegove zasluge, zato naj jih omenim le v glavnem. Ko je vse pregledal, kaj je v redu in neredu, začel je takoj z delom. N. pr. razne okraske, ki so bili ob času vojne pokvarjeni ali celo izgubljeni, je dal popraviti in nadomestiti z novimi. Posebno skrb je posvečal cerkvi sv. križa, kamor

je najraje zahajal, kakor da bi šel ravno tam leči k počitku. Ko je uredil zvonove, je postavil velik harmonij namesto orgel, ki so bile pred vojno v tej cerkvi. Postavil je klopi, opovednice, oltarje je prebarval, uro v zvoniku je preuredil da bije lepše t. d. V farni cerkvi je dal preroviti orgle. V adventu je začel zbirati okrog sebe zbor, katerega je pridno vadil, tako da je v božiču zbor že nastopil, župniku pa je bilo največje plačilo, ko je zadonelo s kora 80 grl. Radoval se je svojega dela in zares veljajo besede S. Gregorčiča tudi njemu: življenje ni praznik. Nobeno delo mu ni bilo preteško. Zavaljal je rokave in marljivo delal. Skušal je zopet postaviti na svoje mesto že skoro pozabljeno bratovščino «sv. Križa združeno s sv. Urhom». Pokojnikovo zadnje delo je bil kip sv. Urha, ki ga je dal napraviti, da bi se na svečan način postavil na mali oltar v cerkvi sv. Križa. Ko si je z vso vnemo prizadeval za čim lepšo izvršitev te svečanosti, je hotel da bi tudi njegov zbor zapel na ta dan lepo pesem sv. Urha, zato je pohitel, da bi jih naučil. Bilo je 7. majnika pozno v noči, ko je ravno končal pevsko vajo, da je prišla smrt, mu odvzela orodje iz rok in ga povabila s seboj v večni počitek. In od tedaj je naša fara povita v nekak velik črn plašč. Zavedamo se, da nismo izgubili samo vnetega dušnega pastirja, temveč tudi dobrega svetovalca, učitelja in pravega očeta ubogih. Zato pa obiskujemo večkrat njegov grob, dragi vaščani, molimo za pokoj njegovi duši ter nalagajmo cvetja na njegovo gomilo. Faran.

Reška pokrajina

IL. BISTRICA

V nedeljo je po dolgi boleznj preminula gospa Logarjeva, soproga trgovca z manufakturnim blagom in posestnika ter trgovca z jestvinami v Sp. Zemumu. Pokojnica je bila v vsakem pogledu zgodna žena in splošno priljubljena. V najlepši dobi 45 let je podlegla zavratni sušici, na kateri je dalje časa bolehala. — Pokojnici blag spomin, prizadetim pa naše iskreno sožalje!

Znanost in umetnost

O zvočnih valovih

Ko sem pred časom na tem mestu pisal o elektromagnetnih valovih, sem se za razlago istih skliceval na «bolj znano» zvočno valovanje. Gotovo sem s tem ustregel čitatelju; povedati pa mu moram, da sem ga prav za prav s tem slepil. Razlagal sem mu eno stvar z drugo, ki nam je v resnici še bolj znana. Pri prostemu človeku, ali kakor pravimo tudi lajku je vsekar zvočno valovanje bolj znano od elektromagnetnega. Ako ne radi drugega, če radi tega, ker je za nas starejša. Učenjaki pa so bolj natančno proučili elektromagnetne valove kakor zvočne valove.

Akustika ali nauk o zvoku je bila skozi dolga desetletja prava sirota izmed fizikalnih panog. Bilo je pač veliko drugega in bolj novega, kar je privlačevalo pozornost in zanimanje učenjakov. Šele praktična potreba je zopet vzbudila interes za to panogo fizike. V vojni je bilo treba poslušati sovražne telefonske pogovore, podmorniki so se morali na njihovi poti pod morsk gladino zasledovati po zvoku, pravočasno je bilo treba zaznati v zraku sblizanje sovražnega letala, pod zemljo pa vrtnanje sovražnih rolov. Znano je, kako težko je določiti, odkod prihaja zvok. Človek, ki je prvič v novi sobi, bo le s težavo ugotovil, kje igrajo klavir, ali pod

ali nad njim, ali na desni ali na levi. Izumili so tako pripravo, ki lajša določevanje smeri, od katere prihaja zvok. Ta priprava spominja v bistvu na prizemsko daljnogled, kajti kakor s temi poveča očesni razstoj, tako da vidimo predmete bolj plastično in določimo lažje njih razdaljo od nas, tako so povečali s temi novimi akustičnimi pripravami ušesni razstoj. Na ta način je bilo predvsem mogoče natančno določiti lego sicer popolnoma skritega tope, slediti podmorniku tudi na poti pod morsk gladino in odkriti sovražne rove pod zemljo.

Kar pa je človek v vojni izumil za uničenje človeka in njegovih del, to daje sedaj najlepše sadove v službi človečanstva. Spominimo se le letalstva in brezčignega brzovanja, da ne omenim niti sila važnih izumov na polju kemije. Danes se usmerja ladja tudi v najhujši megli po zvočnih signalih pod vodo in pristane varno na zaželjeno mesto. S pripravo, s katero je prej človek odkrival sovražne rove, proučuje sedaj sestavo zemeljske skorje in obvaruje rudarje pred bližajočo se nevarnostjo. Tudi prisuškovanje ropotov v človeškem telesu, posebno srca in

pljuč je zadobilo bolj osnovano podlago.

S temi uspehi je bil led prebit. Zanimanje za akustiko je postalo še bolj živo. Predvsem so se lotili vprašanja glasbil, kjer je še marsikaj nejasnega toliko glede zgradbe kolikor glede načina delovanja. In ravno tako odprto je tudi vprašanje akustičnih dvoran, kjer so se skoro vsi dosednji uspehi dosegli le s preiskuvanjem.

Jasno je, da so pri tem skušali izločiti preveč subjektivno zvočno čutilo, uho, in ga nadomestiti s objektivnimi aparati. Tako pa je postal nauk o zvoku deloma nauk o prožnosti in deloma nauk o gibajočih (se tekočinah (hidrodinamika).

Zvok nastane, kakor znano, po nihanju, in sicer mora telo, ki naj daje zvok, zanihati od 20 do 20000 krat na sekundo. Čim manjšje je število nihajev, tem nižji je ton Zvoka, čimj število nihajev je v razmerju 1:2, tvoriata oktavo. Vsi zvočni valovi tvorijo potemtakem približno 10 oktav. Veliko je to v primeru z očesom, ki prejema le eno oktavo, zelo malo pa v primeru z vsemi elektromagnetnimi valovi, od katerih so svetlobni valovi le neznamen del.

Sicer pa pojemna gornja meja nihajev, ki so še slšni kot zvok, s človeško starostjo. Za človeka od 40. do 50. leta je paša že od prvotnih 20.000 na kakih 15.000.

Kakor se pri svetlobnem spektru nanizajo odstran rdečega konca še drugi sicer nevidni žarki, ki jih imenujemo ultrardeči žarki, in odstran vijoličastega konca takisto nevidni ultravijoličasti žarki, tako se naravno možno nihanje teles ne omeji na število nihajev, ki daje slšnen zvok. Imamo še bolj počasne nihaje kakor ona, ki tvorijo najnižje zvoke. Ti igrajo važno vlogo pri proučevanju rudniških težišč, posebno premoaga. Če so nam v tako svrhu koristni, so nam drugod silno škodljivi: predvsem jih je treba izločiti ali omiliti pri zgradbi mostov, parnikov, letal in strojev.

Tudi preko najnižjih zvočnih nihajev je še hitrejšje nihanje mogoče, dasi je to polje še skoro docela neraziskano. Vsekakor kažejo ti nihaji imeti posebna svojstva. Tako se je v zadnjem času posrečilo podeliti z elektromagnetničnimi valovi plošči iz kremenjaka do več nego milijon nihajev

(Dajle na IV. strani)

Biser čistil

kateremu daje prednost elegantni svet

MALI OGLASI

- STANOVANJE soba in kuhinja, se prod. Pojanila, via Industrija 10, gostilna. 666
VRATARICA, sama, mlada se sprejme. Naslov pri tržaskemu upravnistvu. 657
SREČO pove avtorizirani grafolog. Via Ferriera 34, zadnje nadstropje, vrata 12. 658
DNE 3. t. m. se je odprlo javno kopališče v vili Anil v Vipavi. 959
TRGOVSKI pomočnik v manufakturi išče službe kjensko. Govori slovensko in italijansko. Naslov pri upravnistvu. 660
BABIČA, avtorizirana, sprejema koseče. Govori slovensko. Slavec, via Giulia 29. 322
PRODAM vozove, preme, kolesa kočije, skoraj nov landauer. Cena po dogovoru. B. Kastelje, Materija. 650
GOSTILNA na prometnem kraju v večjem trgu, se odda takoj v najem, radi boleznj. Naslov pri tržaskem upravnistvu. 647
BOTRI, botri, pozori! Najlepša in najcenejša birnanska darila dobite pri urarju-slutarju Ant. Vadnal-u v Ajdovščini. (637
IZDELOVALEC betonskih izdelkov (cementni) se išče za takojšnji nastop. Delo na akord ali dno. L. Oblak, Ilir. Bistrica. 643

KOLESA !! Dobili bodete kolo, ki rabite, po ceni brez vsake konkurence. Vsako kolo zajamčeno 12 mesecev - Velika izbira kolesarskih potrebščin G. MILOCH & C.o, Trst, Via XXX ottobre 4

LA BLOCCHISTA TESSILE TRST - VIA MADONNINA 8 - TRST
Nadaljuje se velika prodaja v Via Madonnina št. 8 v prodajalni LA BLOCCHISTA TESSILE z velikanskimi stoki blaga, ki so v razprodaji edino v Via Madonnina št. 8, po neverjetnih cenah.
Evo izvleček nekaterih cen:
BOMBAŽEVINE.
Platno Madonna extra po L 1-90 m
Platno domače, težko . . . 2-50 m
Platno irlandsko . . . 2-90 m
Brisače macramé . . . 1-90 kos
Brisače gobaste, težke . . . 1-90 kos
Kopalne brisače . . . 3-90 kos
Robci moški, veliki . . . -70 kos
Pril, fandrski tip . . . 4-90 m
NOGAVICE.
Nogavice moške, debele po L - 95 par
Nogavice moške, fanlazija . . . 1-25 par
Nogavice moške iz sukance . . . 2-90 par
Nogavice moške škotski sukane . . . 3-50 par
Odeje, mešana volna . . . 12-90 kos
Trilj za žimnice . . . 2-80 m
Panama za moške srcaje . . . 2-50 m
SVILENINE.
Svilena cevasta pletenina 150 cm . . . po L 5-90 m
Surova svila (pristna) 80 cm . . . 7-90 m
Chantung, škotski . . . 4-90 m
Nogavice ženske . . . po L 1-70 par
. . . iz sukance . . . 4-90 par
. . . šemniške . . . 8-50 par
Naramnice; moške . . . 3-50 par
. . . s kostjo . . . 4-50 par
Podveze, svilene . . . 2-50 par
Moške maje, velike . . . 3-90 kos

ARRIBA so čokoladni bonbončki, jako okusni in brzo učinkujoči. Delujejo sigurno in so edino nedosegljivo sredstvo proti glistam. Izvrtsto zdravilo za vsacega, velikega in malega. Otrokom veija za slaščico, prinaša družinam zadovolnost veselje in srečo. Kupi se v vsah lekarnah v zelenih zavočih po Liro 1.-

PODLISTEK
V. J. KRIŽANOVSKA:
Pajčevina (102)
Roman v štirih delih
Iz ruščine prevedel L. V.
— Vse, kar ste rekli, baron, — je zanimivo kot mnenje inozemca o Rusiji; toda iz vaših besed sklepam, da slabo poznate rusko zgodovino in da ste si napravili zgrešeno predstavo o značaju mojega naroda, — je rekla s tresočim se glasom od razburjenja. Ze iz davnih časov ni bilo treba Rusom hoditi na posodo po iznajdljivost in podjetnost. V svojo trditve naj navedem nekaj dejstev. Začenši s Jermakom se je skoraj vse zavojevanje Sibirije izvršilo po ruskih «dobrih» ljudeh. Na primer: Semjon Dežnev, jakutski kosak, je 80 let pred Beringom odkril preliv med Azijo in Ameriko, katerega je Kuk nazval Berlin-govega samo zato, ker ni vedel za Dežnevo odkritje; Harabarov je napravil soline ob reki Leni in podvrzel Daurasko zemljo itd. Stroganovi, Demidovi in drugi so imeli veliko zaslugo za razvoj ruske industrije; in danes se ruska trgovina uspešno razširja po Kitajskem, Srednji Aziji in Perziji po iznajdljivosti in pridnosti ruskega tvorničarja in trgovca in to brez najmanjše pomoči od strani vlade. Ni je panoge človeškega uma, kjer bi ne bilo ruskega imena. Naše vede, slovstvene in druge umetnosti so si pridobile tako mesto v Evropi, da velja človek za neizobražena, če ne pozna del ruskih učenjakov, umetnikov in književnikov. — Toda je družabni sloj

v Rusiji, katerega ste vi nazvali «prosvetljenega in liberalnega» in v njem je zares zamrl sleherni vr samobitnega narodnega duha in stvarjanja, to je naša «inteligenca», ki se ponuja Evropi za lakaja. Ta je izgubila narodno zavest, pretregala krvno zvezo s svojim narodom, kateremu je celo sovražna. Nastala je s Petrom, ki je prerušil zgodovinski, naravni razvoj ruske družbe in potegnil deželo na pot slepega, brezmišelnega posnemanja zapadnih vzorov; on in njegovi pomagači so več ali manj zakrivali, da se je ruska samodržnost, ki se je povzpela do tedaj že do deželnih zborov, umaknila zapadnemu absolutizmu, in tako so presadili k nam tisti policijsko birokratični nemški ustroj, ki gnjavi mojo domovino že 200 let, t. j. vso takozvano peterburško dobo naše zgodovine. Ta protinarodni ustroj, ki zatira narodni duh, utesnjuje narodno samočitnost, ovira umstveni in industrijski razvoj Rusije, je ustvaril to odlikovanje inozemcev, kar vas je dovedlo do zgrešenega pojma o duševnih silah ruskega naroda. Toda zelo se motite, če mislite, da dolga vrsta nemških imen, ki jih najdemo v vsah panogah uprave, vojaštva, industrije itd., nikogar ne vznemirja in da gleda družba s blaženim ganotjem, kako zasedajo tuji topke koticke in jemljejo kruh Rusom. O ne, naši niso tako neumni! Oni jih sovražijo in nestrpno čakajo, kdaj odpode to sodrgo zajedalcev, ki se ne zadovoljujejo s tem, da se redijo na tuji račun, ampak se drznejo še zasramovati deželo, ki jih brani. Nepodkupljivi nagon pa vzbuja v ruskem ljudstvu odpor proti tujcem, katere smatra za svoje sovražnike in izdaljace svoje domovine; ono čuti, kako ga vsa ta pritepena sodrga sovraži in prezira, in dobro ve, da ima v inozemstvu zgolj sovražnike in nobenega prijatelja, ter da mrgoli vohunov od Visle do Amurja.

V vseh visokodonečih besedah, kakor: pravica, svoboda, mednarodno pravo, je vselej dvojna mera. Po mnenju predstavnikov evropske «civilizacije», je vse, kar je nam v škodo, pravično in opravičljivo; vse, kar je nam koristno, pa če je še tako zakonito, se smatra za kršitev mednarodnega prava. Pri tem pa pomnite: le po slučajnosti je Berlin prestolnica Nemčije, a ne po deželsko rusko mesto. In ista Nemčija, kateri je Rusija vrnila zavojevani Berlin, katero je rešila iz kelezne pesti Napoleona s ceno lastne krvi, ista Nemčija, ki bi l. 1870. brez ruskega prijateljstva ne mogla tako na široko izrabiti svoje zmage, se ujedinili in postati cesarstvo. — izteguje k nam svojo pohlepno roko, pripravila nam je mišjo past, ki se imenuje Berlinski kongres, in nas oropala sadov naših zmag... Toda pride čas, ko se ruski medved prebudi iz svojega stoletnega sna in se maščuje za vse krivice in žalitve, ko napravi red doma in zapodi iz svoje hiše vse razbojnika. Tedaj ga ne bo zmotilo še tako vpitje o «barbarstvu» in «nekulturnosti»; pustil jih bo vpti in bo izvršil svoje delo, ne da bi trenil z očesom. Ne pozabljajte, da bje v prah ruskega velikana nepremagljivo srce in da zamore vzdržati burne valove napadajočih ga sovražnikov kakor granitna skala...
Dovolj, dovolj, Milica. Tukaj nismo na nikakem političnem zborovanju in ti si pozabila na svojo vlogo gostiteljice, — se je vmešal končno grof, ki je nevoljno poslušal ženo in ki mu je postajalo neprijetno.
Istotako so bili v zadreg gostje, Stok pa je drgetal od jeze.
Milica je utihnila, toda na njenem sardelnem obličju je v bleščočih očeh ji je gorelo razburjenje, ki ji je kipeilo v duši. Toda baš ta razvnetost ji je pridajala neizrekljivo lepoto, a polkovnik,

ki je bil ta dan zelo prizanesljiv, kakor vselej po dobrem obedu, je pripomnil v smehu:
— Umirite se, grofica. Rodoljubno navdušenje se vam zelo podaja; častno je za vas, da ljubite in branite rodno deželo. Toda ne pozabljajte, da ste postali Nemka, zato vam mora biti najprej pred očmi veličina in slava domovine vašega moža in vaših bodočih otrok.
— Imate prav, gospod polkovnik, ne bi se bila smela razvneti, toda ne morem mi, — poslušati, kadar mi kdo bliati domovino.
— Častno ste se ji oddolžili in mir je sklenjen. Nato se je okrenil k navzočim ter načel pogovor o mestnih novostih. Po njegovem posredovanju se je zdelo, da je spor poravnal, toda na štiri oči je Ramberg pozneje rekel Berenklaavu:
— Vaša soproga, grof, — je pravi otrok, in jaz zastavim ves svoj vpliv, da ne bo nihče zametil njenim besedam; vendar pa ji razložite, da se mora žena nemškega častnika izgojbiti takšnih neprevidnih in žaljivih govorov.
Berenklau ni bil še nikoli tako jezen. Sklenil je tako prijeti Milico, da jo za vselej preide volja ponoviti kaj takega, in nestrpno je čakal, kdaj se gostje razidejo. Ona ga ni samo spravila v neprijeten položaj pred tovariši in povabljenč, ampak je pri tem zadela tudi njegovo narodno samoljubje.
Komaj se je Milica po odhodu gostov preoblekla in stopila v buduar, že je vstopil grof. Na njegovem obrazu je brala, da se bilja nevljita; Grof je zaprl vrata in se nekolikokrat izprehodil po sobi, očividno skušajoč obvladati se. Nato je obstal pred ženo in je vprašal s pritajenim glasom:
— Ali mi moreš pojasniti svoje šanšanje vedenje in svoj nastop?

ki je bil ta dan zelo prizanesljiv, kakor vselej po dobrem obedu, je pripomnil v smehu:
— Umirite se, grofica. Rodoljubno navdušenje se vam zelo podaja; častno je za vas, da ljubite in branite rodno deželo. Toda ne pozabljajte, da ste postali Nemka, zato vam mora biti najprej pred očmi veličina in slava domovine vašega moža in vaših bodočih otrok.
— Imate prav, gospod polkovnik, ne bi se bila smela razvneti, toda ne morem mi, — poslušati, kadar mi kdo bliati domovino.
— Častno ste se ji oddolžili in mir je sklenjen. Nato se je okrenil k navzočim ter načel pogovor o mestnih novostih. Po njegovem posredovanju se je zdelo, da je spor poravnal, toda na štiri oči je Ramberg pozneje rekel Berenklaavu:
— Vaša soproga, grof, — je pravi otrok, in jaz zastavim ves svoj vpliv, da ne bo nihče zametil njenim besedam; vendar pa ji razložite, da se mora žena nemškega častnika izgojbiti takšnih neprevidnih in žaljivih govorov.
Berenklau ni bil še nikoli tako jezen. Sklenil je tako prijeti Milico, da jo za vselej preide volja ponoviti kaj takega, in nestrpno je čakal, kdaj se gostje razidejo. Ona ga ni samo spravila v neprijeten položaj pred tovariši in povabljenč, ampak je pri tem zadela tudi njegovo narodno samoljubje.
Komaj se je Milica po odhodu gostov preoblekla in stopila v buduar, že je vstopil grof. Na njegovem obrazu je brala, da se bilja nevljita; Grof je zaprl vrata in se nekolikokrat izprehodil po sobi, očividno skušajoč obvladati se. Nato je obstal pred ženo in je vprašal s pritajenim glasom:
— Ali mi moreš pojasniti svoje šanšanje vedenje in svoj nastop?

na sekundo. Velikost teh tresljajev je naravno silno majhna, ker bi se sicer plošča pretregala. Valovi pa, ki fvirajo od teh tresljajev, imajo izredno veliko silo. Žabe in male ribice poginejo v bližini njihajoče plošče.

Bolj jasna nam postane važnost teh silno hitrih tresljajev, ako primerjamo njih energijo s energijo običajnih zvočnih nihajev. Da bi z zvokom proizvajali eno konjsko silo, bi morali trobiti v 100.000 ali celo več pozovov.

Zvočna energija, ki odgovarja enournemu govoru, bi komaj zadostovala, da bi segreli en milijonit (1/1000) vode za 1 desetino stopinje. Kako malo energije in kakšen efekt marsikateri krat na poslušatelj! Govor je bil pač samo katalizator, ki je sprožil druge vire zadržane energije.

Začetek je storjen. Nauk o zvoku je nasul nove in po elektromagnetnih valovih začrtane poti. Prvi uspehi se že prikazujejo in nedvomno je, da bomo dočkali še veliko drugih.

Kulturni vestnik

Novi roman Konstantina Fedina. V Berlinu je izšel novi roman Konstantina Fedina, ned tem ko isti roman še izhaja v ruskem listu «Zvezda». Roman se imenuje «Bratje». Ima na sebi vse vrline prejšnjih Fedinovih romanov. Njegovo pozorišče je zelo pisano, vodi nas po vsem svetu — v Urals, Draždane, v mesta ob Volgi, v ruske vasi. Dasi ravno je roman po vnanjem zelo podoben prejšnjim njegovim delom, je vendar notranje mnogo močnejši, bolj zgoščen. Ze opisovanje duševnih dogodkov nam priča o velikem napreduku, ki ga je napravil pisatelj v teku zadnjih let. Njegov prejšnji roman, ki je vzbudil pozornost, se je imenoval «Mesta in leta». Kar je v tem romanu še vrel, je prišlo v novem romanu do polnega izraza in do svoje zaokrožene oblike. Pisatelj je opisal v romanu tri brate, ki predstavljajo tri glavne tokove sodobnega ruskega življenja: razdirajoči, nevtralni in zidajoči tok. Rastislav Karez, ki je navdušen boljševik, ob enem zastopnik prvga toka, je v državljanski vojni umorjen. Njegov tovariš in naslednik tudi izgubi življenje. Posledica ni nikakršnega. Ta tok bi bil tedaj izumrl. Znameniti zdravnik Matvej Karez predstavlja drugo vrsto ljudi. On se peča samo s svojim poklicem, se briga prav toliko za komuniste kakor za nekomuniste in se izjavi čisto odkrito, da se v ruskih razmerah kar ne more najti. Nositelj ideologije, ki gradi novo dobo, je Nikita Karez, ki ni komunist in sploh nikak praktičen človek, ampak glasbenik. V inoemstvu, sprva na študijskem poljevanju, nato v nemškem ujetništvu, se je naučil, kako je «treba graditi kulturo», kako važen je glas kamna, «ki ga je položil že oče na svoje mesto». V državljanski vojni je izgubil svojo domačijo, zdajci se spravi na delo, da je zopet najde. Pridno delo in opora preteklosti, nova gradba s pomočjo tradicije, to je njegov klic. Ta klic izven nekoliko čudno za današnja Rusija, ker pač nemo, da moderna Rusija zameta «sako tradicijo». Fedin mora že vedeti, ali ima Nikita Karez prav ali ne.

— Nova knjiga o Kristus. Knjiga «Življenje Kristusa», ki jo je spisal italijanski pisatelj Giovanni Papini in ki je prestavljena v dvajset jezikov, je že skoraj vsakemu izmed nas vsaj po imenu znana. Kot poročajo časopisi, je spisal nemški pisatelj Emil Ludvig novo knjigo o Kristusu, ki se imenuje: «Odrešenik sveta», povest preroka. Posebnost te knjige je, da je izšla baš te dni v devetih jezikih hkratu, in sicer v nemščini, angleščini, francosčini, švedščini, danščini, letonščini, češčini, poljsčini in madžarščini.

— Masterinckova drama. Maelerlinck, znani belgijski pisatelj v francosčini, je napisal po vojni dramo «Stilmondski župan». Dramo so igrali po vsem svetu, pred kratkim so jo uprizorili tudi v Ljubljani, kjer je doživela velik uspeh. Drama opisuje vkrakanje Nemcev v Belgijo. Po svoji vsebini je tako krepka in značilna, da je prav, če navedemo njeno vsebino.

Nemci vkrakajo v majhno flandersko mesto. Med tremi častniki je tudi županov zet, poročnik Hilmer. Sovražniki in prijatelji si stoji nasproti v družini, goreči domoljubi in zvesti vojaki. Drama se začne še preden pade strel in usmrti enega izmed poročnikov. Kdo ga je ustrelil? Na sumu je županov vrtnar Klaus, pobožen in miroljuben stavec. Župan je jarničil z lastno kožo za varnost Nemcev, do sedme ure zvečer bi moral izročiti krivca ali pa sam dati glavo. Klaus je pripravljen, da se žrtvuje za svojega gospodarja, a lagati noče. Tudi župan tega ne dovoli. Med tem poteče čas, župan mora pred puške. Poveljnik je nezgrozen, poosebljena krutost vojaškega zakona. Hilmer je dobil povelje da mora zapovedovati vojakom, ki bodo ustrelili očeta njegove žene. V poročniku se bijeta človek in vojak. Tu je globina drame. Po daljšem boju je poročnik pripravljen, da stopi pred poveljnika in se da ustreliti s tantom in ženo. Župan gre sam, pade kot junak, med moža in ženo pa pade

senca očetove smrti. — Kritiki pravijo, da je to najhujša beseda proti vojni, ki jo je kdaj kak človek napisal.

— Edmund Gosse. Pred kratkim je umrl angleški kritik in romanopisec Edmund Gosse. Doživel je starost 78 let. Mnogo se je ukvarjal s skandinavsko literaturo, posebno z Ibsenom, bavil pa se je tudi s francosko literaturo, iz katere sta mu bila posebno na srcu Zola in Anatole France. Raziskoval pa je tudi angleško literarno preteklost, v prvi vrsti sedemnajsto in osemnajsto stoletje. Njegovo najmočnejše literarno delo je roman «Oče in sin», ki je izšel pred dvajsetimi leti.

Iz popotne torbe

S kolesom po Krasu.

Zgodaj v jutro, nedelja je bila, sva z Radom zajhala kolesi in vozila se v mraku mimo Volčje Drage in Prvačine do Rihemberka, kjer je bila prva postaja.

Caven je komaj rdel v prelepem soju mlade zarje, ki je vstajala vsa svetla od vzhoda in iskala pot v dolino; Kucej je mrk in nem slonei nad Cručičami in zdelo se je, ko da nebržno motri svet pod seboj in se čudi ljudem v njih postu in hotenju.

Čudno mehko nama je bilo pri duši, ko sva si skozil zelenje drevja in duh vinogradov žvižgala melodije narodnih pesmi. Srečala sva par vozov, polnih ljudi.

«Kam?» sem jih vprašal. «Na Sv. Goro,» so rekli. Misel mi je plula dalje: Že koliko stoletij hodi in roma naš človek na Sv. Goro. Vedno enako zvesto je njegovo srce. Vedno enako lepa njegova misel. Pišejo, da so ga skvarili moderni časi. Pa saj ga niso! Še toliko lepšega je v njem. Kot rudnik je naš človek. Bogat je rudi; je rudarjev je malo in tvornic, ki bi prelitile vsebino njegovo v kovino. Čaka in si želi delavcev. Kot vinograd je. Če ga obdeluješ in skrišči zanj, bo rodilo dobro kapljico, ki ti bo legla v žile. Če ga zanemaríš, bo pognal plevel visoko.

V Rihemberku sva stopila do cerkve, ki jo popravljajo. Čas je že bil, da so se Rihemberčani lotili tega dela. Saj je vasa velika in vprav ravna tudi ni. Lepa polja in senožeti, pa še lepi vinograd in sadovnjaki dajo leto za letom zaslužka. In Rihemberčani so pridni ljudje. Znajo si pomagati. So tiste srečne nature, da radi delajo in manj govore. Pozna se jim to. In da bi imeli cerkev vedno tako, kot jo je vojna pustila, bi ne bilo lepo. To so vedeli tudi oni in so se zganili. Nekaj so si pomagali z denarjem, nabranim v cerkvi v ta namen, nekaj z darovi, največ pa z delom, ki ga je rad vsak opravil in pripeljal s svojimi konji voz peska do cerkve ali pa tramov. Na Tolminskem bi rekli temu delu še dandanes robota.

Ko sva v Zadruhi popila vsak svojo kavo, sva jo mahnila preko Polja v Stanjel. Hud klanc je iz Rihemberka do Stanjela. Za celih 294 m se dvigne pot v par kilometrih dolžine. Gledala sva iz doline navzgor na hrib in si mislila, da naju čaka huda pot. Brez besed sva sklenila da bova skušala prevziti vse do vrha. S samo dvema postajama vmes je res šlo. A na trgu v Stanjelu sva se pogledala in sva bila vsa mokra od znoja. Truda je bilo treba mnogo, a zmagala sva napor in to je lepo. Uživa človek ob zavesti, da je dosegel, kar je želel.

In potem je šlo dalje od Stanjela čez Kobdil in Tomaj v Sežano. Tisto noč je bilo malo dežja na Krasu. Zato je bila vožnja tem prijetnejša. Pot hladna nič prahu, zrak svež in čist, da sva ga pila v dno pljuč kot balzam. V Dutovljah sva naletela na družbo izletnikov iz Trsta. Prišli so še vsi v tranjaji, z roso zaspanosti na očeh, a vendar krepki. Peli so, ko sva se jim približala in smo se po pesmi spoznali.

V Sežano sva došla še ob zgodnjem uru. Oglasila sva se pri teti, dobri ženki, skrbni mamci in bila sva veselo pozdravljena. Tisti dan je bil tudi Drago tam. Došel je prejšnji dan, pa v vlakom. Da, da, naš Drago. Skrbelo ga je nekaj, pa je šel v Sežano olajšati si skrb. Bog ve, če si jo je. Tedaj je še spal, ko sva prišla v trg. Šla sva ga klicati. Tih sva vstopila v sobo in Rado mu je že ob postelji zaklical na uho: «Ti, že 9. ura je, ti pa še spiš.» In hitro, preden je zagledal, kdo je ob postelji, je odgovoril: «Saj šefa ni še v uradu.» Bila je nedelja in ob nedeljah Drago ne uraduje. Prost dan ima. Pa se je tisto jutro vseeno spozabil, da je daleč v Sežani in da tudi g. Damir ta dan počiva.

vrednost. In radi te hoče prekositi druge.

Sicer pa, kaj naj bi rekli o Sežani. Lepa je, sredi Krasa, blizu velikega mesta, zapeljiva in huda. Oboja.

Kmalu popoldan sva s prijateljem odšla. Ustavila sva se v Tomaju. Obikala sva grob pesnika Kosovela. Še prej sva na livadi sredi borov in skal nabrala čičamov, ki jih je toliko na Krasu ob tem času. In te sva dala na grob blagemu srcu, ki je tako varno bilo, tako globoko čutilo svojo in vseh nas bol. Lep je grob. Tablica ti pove ime trudnega potnika. Tisti dan je že bilo na grobu par šopkov cvetja. Vidi se, da ljudje poznajo kraj in da skrbje za zadnji kliček pokojnikov ljubeče roke njegove družine.

Dolgo sva se ustavila ob gomili. Tisoč misli mi je plalo po glavi, trua čustva je dajalo srce in iskalo odgovora. Vendar ga ni našlo. Zlo nas tepe. Tako mlad, pa že mrtev. Spomnil sem se Stritarjeve pesmi, ki pravi: «O, umreti pač ni težko možu, ki je svoje delo opravil, človeku, ki je samega sebe dovršil. In Ti Bog, kadarkoli hoče, vzemi to moje življenje, kadar bo dopolnjeno. Samo eno pa te prosim, o Gospod: V pomlad me ne vzemi, samo spomladi mi ne daj umreti, zakaj težko bi bilo, kruto bi bilo.»

In zakaj je Tebe, Srečko, ugrabila smrt se v popju, še preden je padl po vejah pomladno solnce? — Ni ga odgovora.

Tovariš je bil rdeč v lica. Segla sva si v roke in se razumela. «Večkrat bi bilo treba priti,» je rekel, «človeku se zdi, da se prenovi v duši, da najde vere ob mrtvem.» — «In treba bi bilo, da bi jih mnogo prišlo,» sem dostavil.

Potem sva vozila preko Krajne vasi v Komen. — Tam imajo sedaj pod Cirjem sportno igrišče in cele popoldneve zbivajo zogo vsi, stari in mladi. Gledalcev nimajo malo. Mamice se pozanimajo za razvoj mladine in njene uspeha, pa še očetje kdaj. O, seveda, to je potrebno. Nekdaj morda ni bilo, zdaj pa je. Saj zdaj bi Komenci radi celo igrali neko igro. Morda hočejo dohiteti, kar so zamudili tedaj, ko so vsi drugi igrali. Bog ve. Pregovor pravi, bolje pozno kot nikdar. Toda, kadar je prepozno, tudi ta pregovor ne velja.

Tisti večer je bila v Komnu posebna slavnost. Na igrišču so namreč vlekli vrh. Tekmovala sta Gornji in Dolenji konec Komna, kateri bo drugega čez črt potegnili. In zmagal je Dolenji konec. Potem pa je bila zvečer slavnostna razsvetljava v Dolenjem koncu. Nekdo se je pohvalil, da je kupil za 15 lir sveč da jih je potem razdal po hišah. In razsvetljeno je res bilo, kot da ima priti škof ali pa da je Dolenji konec zadela kaka posebna odlika.

Človek bi skoro ne verjel, da je mogoče toliko lokalizma še v naših krajih. In vendar je. In tako lepo kot je na Komenci. Čisto drugače bi si človek želel ljudi. Zlati dandanes.

Šele drugi dan sva odšla s tovarišem. Bil je praznik. Pod Rihembergom sva se ustavila. Zvabila naju je v senzo murve, ki je rasla pred hišo, pesem, ki je donela iz lesene utice koncem hiše. Pristopila sva. Bila je madrina iz vasi, ki je pela lepe pesmi. Pomagala sva peti in radi so naju sprejeli v družbo. Še kozarce so nama naročili, pa smo si nazdravili. Ponekod ni tako. Ni pesmi in nazdravljanja. Čemu ne? —

Desetletnica osmerih žrtve

Konec.

Preden je vstala zarja, je bilo skladišče oropano, vino popito, ognjišče mrzlo. Vojaki so se stisnili v svoje kote, le nekateri senca so se še vlačile ob stenah. Strel na ulici so postali vse redkejši. Nihče več se ni upal prikazati pred strojnico, da bi tvegali življenje. Strojnica je zdaj pa zdaj zareglala. Ob prvi zarji je utihnil zadnji strel. Redki uporniki, ki so še ostali, so prišli do spoznanja, da je bilo vse zaman. Nekateri so izstrelili slepo patrono in legli v posteljo, da bi zabrisali sled za seboj. Nekateri pa so zbežali proti Madžarski.

Ob peti uri zjutraj se je upal vstopiti v vojašnico neki narodnik, ki je zaklical: «Kakšne neumnosti pa uganjate, fantje? Moram priznati, da je baš ta reši marsikoga ječe ali smrti, ki je brž na to pri drugi četi zabrisal vsako sled udeležbe pri uporabi ali ropu. Za narednikom je prišel v vojašnico četni poveljnik, nemški nadporočnik, ki je delal tako kisel in srdit obraz, da ga ni mogoče popisati.

Ponoči so bili častniki poklicali telefonsko pomoč, od sedmi uri zjutraj je došlo iz Gradca vojaštvo sedmega pešpolka. Sami mladi nemški Korošci z zagriženimi častniki. Ti so grozili, da bodo streljali na nas, če bomo gledali skozl okna. S seboj so pripeljali tudi strojnico in dva topa. Začele so bridke ure za upornike. Pobrali so nam puške, nihče ni smel ob prosti uri v mesto, isjema so bili le podčastniki. Korošci so pazili na nas kot na živino, vse žilivte smo morali požirati močje. Začela so polzvedovanja in preiskavanja. Dva dni

na tem je že prišel vojaški avditor s svojim sodiščem, izvršile so se nekatere aretacije. Takoj naslednjega dne po njegovem prihodu, je začelo delovati sodišče.

Obsodbe in usmrtitve

Spotežka smo vse skupaj imeli že za šalo, ko pa se je še istega dne raznesla novica, da sta prva dva obsojena na smrt, je vse vojaštvo spreletel mrzel znoj. Obsojena sta bila Andrej Melihen in Rudolf Ukovič. Ta dva so imeli baje za začetnika upora. Proti njima je zelo obtežujoče pričala neka natakarka iz gostilne, v katero sta zahajala in imela baje protidržavne razgovore. Izvršitev smrtne obsodbe se je dogodila še istega dne, namreč 27. maja o pol osmi uri zvečer. Pred zidom Kodulčeve vojašnice so zabili v tla nekaj tramov, nabili nanje počez deske, med zid in deske pa so nasuli zemlje in peska. Pred to ozadje so postavili kol, na katerem je bil pritrjen železen kavelj. V spremstvu profosa in oboževanih vojakov so pripeljali oba obsojena. Vse vojaštvo, ki se je na ta ali drug način udeležilo upora, je stalo neoboroženo v Strikotici in je moralo gledati ustrleltiv. Obsojenca je govoril zadnje tolažilne besede kaplan iz Gorenje Radgone. Bled kot obsojena je stal med njima in jim dajal poguma. Pogumen je bil je Ukovič, Melihen je plakal, da ga je moral tovariš tolažiti. Prebrali so še enkrat smrtno obsodbo. Melihen je stopil naprej, zavezali so mu s črno ruto oči. Šest mladih Korošcev se je bilo prostovoljno javilo, da bodo streljali. Trije v glavo in trije v prsi. Puške so se dvignile, častnik je dal znamenje z golo sabljo, Melihen je bil mrtev. Ukovič si ni pustil zavezati oči; ko je stal pred puškami je zaklical: «Živel Slovenec in Hrvat!» Tako je padel.

Dva dni pozneje je bilo ustreljenih ostalih šest. Njihova pot na morišče je bila triumfalna. Noben prizor v življenju se mi ni vtisnil tako globoko v spomin. Čez radgonski trg je korakalo šest obsojenec, zvezanih med bajoneti. Peli so: «Oh, adijo očka, oh, adijo mam'ca, oh, adijo sestra, brat, zdaj se vid'no zadnji krat.» Ko so to pesem izpeli, so peli neko podobno italijansko pesem, a se ne spominjam njenega besedila. Peli so izmenjaje vsi skupaj zdaj slovensko zdaj italijansko. Ljudem, ki so stali ob potu, in vojakom na oknih vojašnice so vzklikali: «Z Bogom! Adijo! Živijo! Evviva!» Nato so je oglasila pesem znova.

To pot jih je tolažil vojaški kurat, ki so ga bili poklicali v ta namen, da bi imel patriotičen nagovor na vojake. Za kazen, ker se je tej dolžnosti izognil s par besedami, ki so izzvenele: «Dajte Bogu, kar je božjega!» je bil baje prestavljen na fronto. Pripomnim, da se to pot Korošci nico več javili za streljanje, častnik je moral izmed njih izbrati tiste, ki so bili napravili kak prestopok. Obsojenci so umirali juhaško. Šest mrtvih trupel je ležalo pred obzidjem Kodulčeve vojašnice z obrazom v tleh in močilo črno prst s svojo krvjo. Prišel je voz s šestimi iz sirovih desk zbitimi krstami, položili so trupla vanje, voz je oddrdral.

Vtis, ki ga je napravila izvršitev kazni na vojake, je bil strahoten. Na zunaj mirni, preplašeni, so nosili vulkan v prsih. Med seboj so stiskali pesti in zobe ter klicali maščevanja. Videl sem moža, stasitega Kraševca, ki so mu tekle solze po licih. Dejal je: «Bil sem na fronti, videl sem razmesarjena trupla, a me ni tako prevzelo kot danes.» Nekateri vojaki, ki so prišli od drugih čet po opravkih v Radgono, so pobrali kepe s krvjo napojene prsti in je odnesli svojim tovarišem v pričevanje, kako so močje v Radgoni umirali juhaško smrti.

Smrtne obsodbe so baje na višji ukaz uknili. Nekateri izmed osumljenecv je prestal le še bridkost dolge ječe in preganjanja.

Kako se je obnašalo meščanstvo?

Naj omenim še radgonsko meščanstvo, ki je nemško. Polk niso radi videli, ker so bili v njem sami Italijani in Slovenci. In dasi se ob uporabi niti enemu meščanu niti en las skrivili, je bilo opaziti med njimi po uporabi hudo mržnjo proti vojaštvu. Niti eden izmed vojakov bi ne bil prostovoljno gledal usmrtitve, če bi ne bil v to prisiljen, radgonsko meščanstvo pa je drlo na morišče za zabavo. Spominjam se nemške frajlice, ki je vprašala nekega častnika s priliznim glasom: «Gospod častnik, kdaj jih boste streljali?» Ta častnik ni bil Nemeec, zato ji je odgovoril: «Sramutje so, gospodična! AH je to komedija?» Spominjam se druge hijene v podobi ženske, ki se je v dvehletnim otrokom v naročju silila v ospredje in se srdito sporekla z orožnikom, ki jo je gonil domov. No, spominjam pa se tudi gospodične, ki je po ustrelitvi prvih dveh žrtve prinesla naročje belih vrtnic, da bi jih položila na krste. Bilo je prepozno, voz je bil že odšel. Med solzami sočutja je natrosila cvetje na mesto, kjer so žrtve padle. Ni se bala, da bo obsojena radi poveljevanja upora. Tež gospodični ob desetletnici osmerih žrtve v imenu padlih globok spomin in srčno zahvalo; bila je kakor žarek človečanstva na zemlji, ki je bila napojena s krvjo.

Dogodek sem opisal, kakor sem ga videl, doživel in slišal. Dejal sem, da so nekatere podrobnosti neznan. Tisti, ki bi nam jih lahko najverodostojneje opisali, so padli. Četudi je nastal upor nepremišljeno, nenadoma in nepripravljen, je vendar že dolgo prej gorel v duhi vsakega posameznika. — Eden, Giovanni Maniace, počiva še od 1. septembra 1924 v rodni zemlji, drugih petero žrtve spi na radgonskem pokopališču. Maj je začel poganjati cvetje, ko so morali umreti; ni se še iste jeseni osulo zadnje cvetje, ki je padla tudi tista sila, proti kateri so se bili borili.

RAZNE ZANIMIVOSTI

Zločinska žleza pri človeku

Slavni newyorški zdravnik in Roentgenolog dr. H. Hersey je imel te dneve predavanje, ki so se ga udeležili številni zdravniki, naravoslovci in psihologi (dušeslovci). Pri tem predavanju je podal presenetljivo izjavo, da je po njegovem mnenju možno, ozdraviti hude zločince na način, ki ga je sam odkril, in jih napraviti zopet za koristne člane človeške družbe. Sredstvo, ki zamore napraviti to čudo, tiči prav v Roentgenovih X žarkih. Zdravljenje s temi žarki, meni dr. Hersey, mora odpraviti električni stol, na katerem se usmrtajo zločinci. Po mnenju tega zdravnika je vsaka smrtna obsodba oziroma usmrtitev justični umor, ker so zločinci obžalovanja vredni bolniki, ki niso odgovorni za svoje čine. Odgovorna za čine zločinskih ljudi, je nadaljeval ob napetem zanimanju svojih poslušalcev dr. Hersey, je edino le žleza in sicer tako zvana thymusova žleza, ki je nositeljica zločinskega nagnjenja in neposredni vzrok premmogim težkim zločinom, posebno umorom, sadizmu itd.

Ta žleza, ki ji je navadil dr. Hersey vso krivdo na zločinih, se nahaja pri vseh ljudeh v prvi otroški dobi in sicer v vratu za prstnico in tehta deset do dvajset gramov. Od drugega leta dalje na raste več žleza in ostane vedno enaka do pubertete. S šestnajstim letom se pričena žleza izpreminjati v nekak tolsto tkanino in izgine čez nekaj let popolnoma. Odrasel človek nima imenovane žleze. So pa tudi ljudje, nenormalni ljudje, pri katerih žleza ne izgine. In to so po mnenju ameriškega zdravnika zločinci. Največji telesni znak najhujših zločincev je prav prej omenjena žleza.

Dr. Hersey je ugotovil in opazoval žlezo v sedem in štiridesetih slučajih pri hudih zločincih. S tem vprašanjem se bavi namreč že dolgo vrsto let, a komaj sedaj je o tem predmetu prvič javno govoril. Take nenormalne žleze je imel po izjavi predavatelja pred kratkim časom usmrčen Gray in njegova ljubica gospa Snyder, ki sta oba končala svoje življenje na električnem stolu. Pri njuni raztelesitvi je sodeloval tudi on, t. j. dr. Hersey in se pri tem zopet prepričal, da thymusova žleza pri hudih zločincih ne izgine, marveč da se ohrani skozl celo življenje. Znanost ima, tako je končal dr. Hersey svoje predavanje, dolžnost, ne samo da ozdravi zločince, marveč da zločine sploh prepreči in sicer na ta način, da zamori omenjene žleze, če se po puberteti še nahajajo v človeškem telesu, z Roentgenovimi žarki ali še enostavnejše kar z operacijo. Na ta način bi se preprečili nešteti umori.

Misel, da zločinci ne spadajo ne v kaznilnice ne na vislice, pač pa edino le v zdravilišča, ni nikakor nova in jo je n. pr. italijanski učejnak Lombroso zastopal s svojo veliko znanstveno avtoriteto. Ugotovitev, da tiči vzrok bolestno-zločinskega nagnjenja v telesnem znaku, v neki žlezi, je bila kot prvemu prihranjenja na podlagi dolgoletnega raziskovanja Američanu dr. ju Hersey-u.

Nagrade francoske akademije

Francoska akademija je razdelila dve najvažnejši nagradi. Velika književna nagrada v znesku 10.000 frankov je bila priznana pisatelju Jeonu Louisu Vandoyer-ju za njegovo knjigo «Prva ljubezen». Vandoyer, rojen 1. 1883, izhaja iz znane francoske družine nekega arhitekta. Tako zvano nagrado za tekta. Tako zvano nagrado za roman je pa dobila pisateljica Jeanne Balde za spis «Kraljica iz Arbieux-a». Balde je bila rojena v Bordeauxu in je že leta 1911. dobila francosko književno

nagrado kakor tudi angleško Northcliffejevo nagrado.

Windischgrätz pisatelj

Princ Ludvik Windischgrätz, ki je bil, kakor smo poročali pred kratkim, deležen pomiloščanja in izpuščen iz ječe, je izjavil nekemu časnikarju, da se bo odslej bavil edino le z upravo svojega posestva in se ne bo mešal več v politiko. Obsodba v procesu radi ponarejevanja francoskih frankov mu je omogočila proučevanje raznih vprašanj. V zaporu je spisal večje delo o svetovni vojni. S tehnične strani opazuje pisatelj vojaške čine osrednjih držav. V vojni je bil princ aprovizacijski minister in je imel precej vploda v vojaške zadeve. Ta knjiga se bo tiskala v nekaj mesecih.

BORZNO POROČILO

Amsterdam 763-769, Belgija 263-267, Francija 74574-74874, London 92.65-92.85, New-York 18.934-18.994, Španija 314-320, Švica 365-367, Atene 24.50-25, Berlin 451-457, Bukarešt 11.56-11.55, Praga 56.15-56.45, Ogrska 329-335, Dunaj 264.50-270.50, Zagreb 33.324-33.624.

Uradna cena zlata (9. 6.) L 366.57; Liktorsko posojilo 85.80; vojnoškodninske obvez. 77.50.

ZLATARNA Aibert Povh
Trst, Via Mazzini 46
kupiše krome po 1-46
Popravilja in prodaja zlatenine.

Protli
TRAKULJI
Ugledni zdravniki priporočajo že več let in predpisujejo kot SREDSTVO Z GOTOVIM IN TAKOJŠNIM UČINKOM
TENIFUGO VIOLANI
ki ga izdeluje kemik-lekarnar G. VIOLANI v Milanu

Za birmo,
ne pozabite na staro trgovino zlatenine
ALOJZ POVH
PIAZZA GARIBALDI 2
prvo nadstropje.
Največja delavnica v Trstu.
448 Pazite na naslov!

Dr. SARDOČ
ZODOZDRAVNIK
TRST
VIA S. LAZZARO 23. II.

Avtomobilna praga
Trst-Lokev-Divača-Senožeče
PODIJETJE BRUNELLI
Odhodi s trga Oberdan.
Vozni red od 15. aprila.
Iz Trsta v Senožeče ob 17.30, iz Bazovce ob 18.—, iz Lokve ob 18.15, iz Divače ob 18.25, v Senožečah ob 19.—, iz Senožeč v Trst ob 7.—, iz Divače ob 7.20, iz Lokve ob 7.30, iz Bazovce ob 7.45, v Trst ob 8.50.
Lisiki za tja in nazaj: Trst-Divača in nazaj L 13.—, Trst-Senožeče in nazaj L 16.—

ŠIRITE
„Naš glas“
Mesečno družinsko revijo!
Naročnina za celo leto 15 L
Naslov:
Trieste, Casella postale 348

Tržaška posojilnica in hranilnica
registrovana zadruga z omeji poroštvom
uraduje v lastni hiši
Via Torre bianca 19, I.
Telefon št. 23-67.

Sprejema navadne hranil. vloge na knjižice, vloge na tek. račun in vloge na čekovni promet in jih obrestuje
po 4%
Večje in stalne vloge po dogovoru. Sprejema «DINARJE» na tek. račun in jih obrestuje po dogovoru. Davek od vlog plačuje zavod sam. Daje posojila na knjižice, menice, zastave in osebne kredite. Obrestina mera po dogovoru.
Na razpolago varnostne celice (saie)
Uradne ure za stranke od 8.30 do 15 in od 16 do 18.
Ob nedeljah je urad zaprt.